

126

Prijs franco per post f 0.30

ar bij het Dépôt van Leermiddelen te Weltevreden
zending van een postwissel tot genoemd bedrag.

THANK OFFER GABRIEL
Proyek Bahan Pustaka Lokal Kopiten Berbasis Etnis Nusantara
Pusat Pustaka Nasional, 2011

Serie uitgaven door bemiddeling der Com-
missie voor de Volkslectuur, No. 126.

SERAT OEPA DARJA.

KARANGAN IPOEN

M. SOEKARMAN

ALIAS

MANGOENPOESTAKA.

ING

WELTEVREDEN.

PNRI

Balai Pustaka

KA-ETJAP WONTEN ING PANGETJAPAN

RUYGROK & Co. - BETAWI

1913

Boekoe-boekoe, ingkang kaseboet ingandap poenika kénging toembas dateng Dépôt van Leermiddelen ing Betawi franco ing post, déné menawi kintoen arta roemijin nganggé postwissel.

Meaggaah boekoe-boekoe waoe sedaja mawi aksara Djawi, kedjawi ingkang nganggé: Holl. karakter, inggih poenika ingkang mawi aksara Welandi.

F. W. Winter. Tembang Djawa nganggo moesik
(in herdruk.)

Wilkins.	Serat mitraning among tani	I	f 0.22 ⁵
F. L. Winter.	idem	II	" 0.26
idem.	idem	V	" 0.40
—	idem (Holl. kar.)	VI	" 0.15
—	idem	VII	" 0.10
—	idem	VIII	" 0.15
—	idem	IX	" 0.10
—	idem	X	" 0.20
Tjandra Negara.	Tjarjos Radèn Mas Arja		
	Poerwa Lelana	I	" 0.70
idem	idem	II	" 0.66
Angga Baja.	Tjarjosipoen Sch Ngabdoerrahman kaliau Ngabdoerrahim		" 1.10
Dr. W. Palmer van den Broek.	Serat kantiil (Mawi tembang)		" 0.94
Martawijata.	Lajang bab pratikeld ngingoe kebo (in herdruk)		
—	Mitraning among tani	XI	" 0.15
Ng. Wirapoestaka.	Tatatjara		" 1.08
R. Ng. Djaja Poespita.	Serat Mahabharata		" 1.52
R. Ng. Soeradijoera.	Dongeng awarni-warni		" 0.83
R. M. Soerlapanata.	Serat sotya-rinontje		" 0.37
Koempoel alias Mangkoe-atmadja.	Serat Wedda trikara waloeja		" 0.10
D. F. v. d. Pant c. s.	Doertjara ardja		" 0.09
R. Prawira Winarsa.	Serat goegon-toekon		" 0.14

SERAT OEPA DARJA.

KARANGANIPOEN

M. SOEKARMAN

ALIAS

MANGOENPOESTAKA.

ING

WELTEVREDEN.

KA-ETJAP WONTEN ING PANGETJAPAN

RUYGROK & Co. — BETAWI

1913

11

PNRI

6p

Statal Postaka

BEBOEKA.

Serat pamboekaning nalar poenika anjariosaken lelampahan saha rembagipoen Djeđoel, Poendjoel, Kamprèt, toewin Sađoeg, tetoeladan tjarios soepados sageda ambirat datang watak ingkang djirihan toewin ingkang kirang prajogi.

Ing sadèrèng saha sasampoenipoen para maos angoe-ningani ing bab gantjaripoen tjarios poenika, saking atoespanoewoen koela: moegi para maos karsaha aparing samodra pangaksama, awit ing saloegoenipoen koela poenika taksih tjoto sanget ingatasipoen datang temboeng-temboeng, mekatan malih datang pangiketing oekara; njamoet-njamoet sanget sagedipoen mèmper bilih katimbang kalian serat-serat karanganipoen para saged ingkang sampoen kaloka, kados ta: para poedjangga toewin para sardjana sanès-sanèsipoen.

Wondéné wontenipoen koela atjoemanṭakaréka-réka angarang waoe, boten pisan-pisan amélik dipoen-wastanana saged, saking pandjangkahing manah koela, namoeng soepados sageda amewahi bab kawontenanipoen serat-serat Djawi, loewoeng kanggé waosanipoen para laré doesoen.

Saking kaderenging manah koela, koela sampoen boten bađe pisan-pisan mènghèng, jèn ta kagoedjenga ingakatah, amargi saking awoning oekara sarta galap-gangsoeling etrap-etrapanipoen temboeng toewin sapanoeggilanipoen.

Ing woesana para maos moegi sampoen kirang ing pamengkoe.

Weltevreden, Augustus 1912

katandān

poen S. MANGOENPOESTAKA.

PNRI

Ratof Poestaka

SERAT OEPA DARJA.

Karanganipoen

M. SOEKARMAN (MANGOENPOESTAKA).

Ing désa Kedoeng-kawoek ana sawidjining djoeroe-mar-tani kang andoewèni anak lanang loro, pembarepé aran si Djeðoel (D), penggoeloené aran si Poendjoel (P). Si Djeðoel maoe kangèngèraké marang sawidjining priañi kang amengkoni ing désa kono, moelané moenggoeh ing pinter lan djadjahé kawroehé angoengkoeli aqiné; déné si Poendjoel amarga selawasé moeng manggon ing désa baé, sarta kekoempoelané moeng bangsaning wong tani, moela loevih boðo ora lanðep panggraitané kaja déné kakangané, kepinterané kedjaba matjoel, anggaroe, maloekoe ora ana manèh; mengkono oega banget enggoné goegon-toehon, ia ikoe wedi (angandel) marang gendroewo, sétan, tètèkan, wedon lan sapanoenggalané.

Oepama ana sawidjining oewong toea ing désa kono kang anjaritakaké, jèn kali kaé ana sétané goenðoel, oetawa kajoe gedé ikoe ana gendroewoné, gawéné anggoða ing wong kang paða loemakoe ing sangisoré, lan sapanoenggalané, ikoe banget ing pangandelé, nganti andadèkaké mengkoroging gitoké, sarta rina wengi tansah di-éling-éling baé, marga samar bok menawa kagoða oetawa kagawa (digonðol) ing gendroewo lan sétan kang woes ditjaritakaké maoe. Mengkono manèh menawa ana salah sawidjining tangga teparoné kang mentas kesripahan, jèn ing wajah bengi si Poendjoel maoe dipoerih metoe saka lawanging omah baé ora wani, senadyan didjorog-djorogna sarta di-opahana saréal, ora pisan-pisan gelem, amarga andoewèni pikiran koeatir bok menawa digoða (diwedèni) ing wong kang mati maoe.

Andoedjoe sawidjining dina si Djeðoel tilik moelih, ban-djoer dikandani ing aqiné, temboengé:

PNRI

Balai Pustaka

P. „Kang, kang, soemoer koewi rak ana memediné.”

D. „Memedi apa, apa kowé woes weroeh?”

P. „Emboeh ta, dadi saben bengi tansah njoeara katjopakan baé, ki.”

D. „Èh, goroh, ikoe rak koðok oetawa iwak kang lagi molah; memedi ikoe loegoené rak ora ana.”

P. „Koðok keprijé ta, kang, dadi jèn awan daksetitèkaké ora ana barang-barangé, ki.”

D. „Kandamoe kok anèh, loemrah baé koðoké mesti wedi marang kowé, moelané bandjoer andelik (ora katon).”

P. „Biah, kowé ki kok angrèngkèl, wong kéné sing ngroengokaké saben dina, kok dipaido.”

D. „Dipaido manèh, wong kandamoe ora mèmper karo nalaré, moeng angger moeni baé.”

P. „É, la, kowé meksa maido temenan, kang, ajo, mengko bengi pada disetitèkaké, jèn kowé maido.”

D. „Ajo, totohané apa; jèn doedoe gendroewo daktempiling endasmoe, ja.”

P. „la.”

D. „la, jèn mengkono, seksènana, ja, Prèt ¹⁾.”

K. „la, dakseksèni, adja koeatir, anggeré akoe mengko jèn wis, mèloe nempil.”

D. „la, mengko mèloea andjotos.”

Poendjoel bandjoer angadjak njatakaké menjang soemoer, temboengé:

P. „Ajo, sa-iki pada dinjatakaké disik, mengko arak ora ana koðoké.”

D + K. „Ajo.”

Botjah teteloe bandjoer pada loemakoe menjang soemoer anjatakaké; satekané ing soemoer, si Poendjoel tjelafoe:

P. „Hara, rak ora ana barang-barang, ta.”

D. „Akoe maoe rak oewis kanda menjang kowé, ta, koðok lan iwak ikoe jèn awan mesti ora wani ngaton, amarga wedi marang kowé (manoesa), nalaré koeatir jèn kopilara, amarga kang akèh-akèh botjah ikoe dèmen banget

¹⁾ Prèt = Kamprèt (K) namanipoen laré.

ambalang sarta amantjingi kodok kang tanpa perloe. Senjatané moela kang kaja mengkono maoe, saka panimbangkoe ora prajoga banget, awit amesakaké, mestiné kodok kang dipantjing sarta dibalang ikoe, pangrasané ora béda kaja jèn kowé kena poetjoeking keris oetawa ketiban krambil saka ing oewit. Apa ia ora mengkono?"

Mara titènana, mengko bengi, pada dinjatakaké, kodoké arak pating krampoel angambang, ana kang taroeng (gegoejon) ana kang loemban, pada amboeroe senenging atiné déwé-déwé, djalaran ing wajah ikoe woes ora njangga soemelang, jèn bakal katiban pitenahing manoesa kang senjata andadèkaké laraning awaké; pratingkahé kang kaja mengkono ikoe, bandjoer anganakaké soeara pating tjarebloeng kang ko-arani memedi maoe."

P. „Èh, goroh, ora ngandel akoe, dadi embah kaé wis ngendika menjang akoe, jèn soemoer kéné iki ana sing toenggoe kadji, ki."

D. „O, o, o, koewi rak saka geblegmoe baé, anggoegoe marang oedjar djelomprongan."

P. „Digoegoe manèh, wong kandané wong toea, jèn ora digoegoe, mengko nemoe salah."

D. „O, seléntja banget panemoe ikoe; apa jèn wis kandané wong toea ikoe mesti kena di-oegemi lan mesti beneré? Jèn moenggoeh ing akoe ora, amarga senadyan wong toeha pisan wis mesti andoewèni sisip."

P. „Ah, jèn ora pantjèn bener, wong toea mangsa gelema ngandani; karo déné manèh enggoné wong toea wani angandakaké marang botjah maoe, arak wis pinikir bener lan prajogané."

D. „É, mengko, ta, mengko, dakkandani, adja bandjoer kliroe panampamoe mengkono; anané simbah angandani marang kowé mengkono maoe, arak amoeng di-enggo medèn-medèni marang kowé baé, soepaja panggarapmoe marang soemoer ikoe adja kongsi sagelem-gelemmoe, kaja ta: boktjemploengi watoe, bata, bokpantjingi nganggo tjatjing lan sapepadané; amarga lekas kang mengkono maoe, bandjoer andadèkaké regeding banjoe soemoer, wekasan koerang prajoga jèn ka-ombéa ing wong-wong sarta

kowé sekabèhé; amarga saka regeding banjoené soemoer maoe, bisa oega bandjoer andadèkaké lelara weteng, goe-
dig lan sapanoenggalané."

P. „Ah, kok isih maido, akoe, kandaşoe maoe."

D. „Ja wis, ta, tjekaking remboeg mengko bèngi baé pađa dinjatakaké manèh, sa-iki adja kakèhan remboeg, ajo, pađa moelih baé."

P. „Ajo."

Ing wajah benginé tengah wengi, botjah teteloe maoe isih pađa melèk, perloe angroengokaké soeara kang pating tjarebloeng ana ing soemoer kaja adat sabené; bareng ana soeara karoengoe, Poendjoel bandjoer ènggal tjeloeloe:

P. „Kaé, lo, roengokna, ta, kang, jèn kowé ora ngandel, ati-ati, sida digondal poekangmoe temenan, kowé mengko!"

D. „Èh, dadi akoe iki kopadakaké kowé baé, jèn kowé koewi mèmper andoewènana wedi, ajo, ta, pađa dinjatakaké."

P. „Ajo, anggeré kowé sing ana ngarep, Kamprèt sing ana boerikoe, akoe sing ana tengah."

K. + D. „Ia, ajo; ia ajo."

Botjah teteloéné bandjoer pađa mangkat; ketrangané satekaning soemoer, kang anjoeara maoe njata jèn kodok kang pađa leloemban lan iwak kang pađa ngambang saktantjané, pating pantjoelat; si Djedjoel tjelatoe:

D. „Koewi, lo, waspadakna, apa kang katon ing kowé?"

P. „O, o, ia, kang, bener kandaşoe, akoe wis trima kalah."

D. „La, sa-iki wis tetéla ing kalahmoe, akoe lan si-Kamprèt, wis mesti bakal anagih apa kang dadi djang-djimoe."

P. „Ah, emoh, wong lagi sepisan, kok, sa-iki akoe andjaloe kanjatan manèh, sepisan engkas."

D. „Kanjatan apa, sing wis kelakon maoe, arak wis tetéla terang, ta?"

P. „Tetélaha kaé, wong lagi sepisan, akoe amesti doeroeng pati ngandel, jèn njatané memedi ikoe ora ana temenan, amarga toemrap oewong pađa prekaran baé, doeroeng di-anggep ing dèdoewoeran, jèn doeroeng ana seksiné satitik-titiké teloe; (semono maoe, akoe kroengoe kandaşé pak loerah menjang pak tjarik dèk bijèn kaé, ora kok akoe

wis weroeh déwé). Mara, tjoba, ajo pađa menjang kramatan kéné, ing kono dèk maoe bengi ana swara karoengoe agaloer-galoer sa-èmper swaraning asoe, ajo, ikoe pađa dinjatakaké, mengko jèn pantjèn ana kanjatahané kaja kang oéwis kelakon maoe, akoe bakal anoeroet apa kang dadi karepmoe.”

D. „Ia, ajo, ananging jèn mengko kowé lidok (goroh) manèh, ati-atia, adja takon dosamoe; ajo, Prèt mèloea.”

K. „Ajo, si Poendjoel koewi kon ana ngarep baé, karebèné noedoehaké dalané.”

P. „Ah, emoh, akoe anèng tengah baé, kowé baé disika, mengko daktoedoehaké dalané.”

K. „Apa kowé ikoe wedi, teka dikon disik baé ora gelem?”

P. „Ngisin-isini, dadi botjah lanang ikoe wedi, kaja kowé, doewèni watak wedèn.”

K. „Ajah, tandané dikon loemakoe disik baé ora gelem.”

P. „La wong sikilkoe lagi lara boeboelen, kok, mengko jèn ketjotjog eri, arak béka.”

D. „Wis ta, wis, adja kakèhan remboeg, mengko akoe tak-ana ngarep, teloengané akoe kang toea, mati-matia ora dadi apa sing wis wareg peðes asin.”

Woesana botjah teteloe maoe bandjoer pađa loemakoe sinambi abebanjolan, satekané ing enggon kang sinedya, soeara kang mèmper soearaning asoe maoe isih keroengoe gereng-gereng baé; Poendjoel bandjoer tjelaðoe:

P. „Kang, akoe wedi, djaloek gandèng baé.”

D. „Biah, botjah semono gedèné, ana swaraning asoe baé wedi, ora idèp temen isin, jèn mangan baé sabodag entèk toer ora tawa-tawa.”

P. „Ah kowé ikoe, teka kang ora-ora kokandakaké.”

D. „O, Allah, njatané ia baé, teka moekir barang.”

P. „Ia jèn asoe, nèk doedoe swaraning asoe, pijé?”

D. „La apa, apa akoe pangling ngono, karo swaraning asoe baé.”

P. „La jèn swaraning memedi ka-èmper-èmperaké asoe, keprijé?”

Ketrangané swara kang dikira swaraning memedi déning Poendjoel maoe swaraning asoe temenan, ia ikoe

swaraning asoe kang lagi lara banget; enggoné gerang-gereng maoe bok menawa karepé andjaloek toeloeng, moerih tinoeloengana ing lian. Djedöel bandjoer tjelaöe:

D. „Ta, koewi, lo, elèkna mripatmoe, arak asoe temenan, ta, dikanđani oewong begedoet baé.”

P. „Endi, endi, apa temenan, ta?”

D. „Jèn ora temenan apa goroh, dipadkaké awaké déwé baé, gawéné sok anggorohi, gilo, wis terang, kowé, sa-iki.”

P. „O, o, ia njata bener kowé temenan, kang.”

D. „Lah, ia, sa-iki keprijé karepmoe, apa kowé sida manoet marang akoe apa ora?”

K. „Ah, gelem ora gelem amesti dakpeksa soepaja manoet, wong djangdjiné maoe arep manoet, kok.”

P. „Ora, ta, kowé adja kadereng nepsoe marang akoe, akoe arep kanđa sepisan engkas.”

K. „Apa kang arep kokandakaké manèh?”

P. „Roengokna: seksi ikoe sabetjik-betjibané satitik, isih loewih betjik akèh; kéné iki ana kajoené growong mangloeng menjang ing kali, ikoe djaré-djaréné di-enggoni gendroewo, saben bengi tansah agereng-gereng baé, wangoené gendroewoné lagi lara, ikoe akoe andjaloek pada dinjatakaké disik.”

K. „Ah, kowé ikoe, lo, teka néka-néka baé kang ko-oetjapaké, djaréné maoe jèn wis ana kenjataané terang bab memedi ing koeboeran bandjoer arep manoet ing Djedöel karo akoe (golong pikir), wekasan bandjoer anggorohi manèh, oewong doewé oedjar teka ora kena di-oegemi mengkono, méntjla-méntjlé ora ana njatané.”

P. „Ora, ta, wis sepisan engkas iki, jèn wis kelakon akoe bakal manoet agolong pikir temenan; adja koeatir, mengko menèk akoe anggorohi manèh, ketokken poetjoe-king daridjikoe.”

K. „Ah, emoh, sa-iki kowé koedoe anetepi kanđamoe maoe, jèn ora gelem, kowé mesti dakdjotosi temenan, amarga akoe oewis angrasa djèngkèl pikirkoé.”

D. „Lo, lo, mengko, ta, mengko, sarèhna pikirmoe disik, adja bandjoer kesoesoe nepsoe baé. Ja wis, ta, tinimbang pada padoe, sa-iki sekarepé Poendjoel, ajo, pada ditoeroeti,

tjikbèné lega pikiré. Apa, Djoel, kang kotakokaké maoe ?”

P. „Kono koewi, lo, ana kajoené kang growong, djaréné di-enggoni gendroewo, sabèn bengi tansah agereng-gereng baé, saka wedikoe, ia ikoe amarga saka oedjaring akèh, akoe nganti ora wani liwat ing satjedaking kekajon growong maoe.”

D. „O, o, apa temenan kandamoe ikoe ?”

P. „Temenan, dadi sing kanda menjang akoe pak gedé, ki, kang.”

D. „O, Allah, kowé koewi, lo, wong dikandani bola-bali mengkono, teka bodomoe ora bisa ilang-ilang, bok sebarang koewi nganggo dipikir sing dawa, jèn doeroeng tetéla terang beneré, adja goeroe-goeroe digoegoe.”

P. „La, prijé, apa akoe ora ngandel kandané pak gedé, mengko di-arani ora amaèloe.”

D. „Ah, apa jèn kandané pak gedé ikoe wis mesti kena di-endelaké.”

P. „Nèk ora, la, sapa kang dak-endel lan daktoeroet.”

D. „É, la, ngrèngkèlmoe koewi kok ora mari-mari, ing maoe akoe rak woes kanda ing kowé, kandané wong toea ikoe ana kang wadjib ka-endel sarta ora, awit terkadang ana oega kang moeng djelomprongan baé, kaja ta: wong toea sok asring tjelaŕoe :

1 Adja sok wani-wani gandoelan lawang, moendak ditjaplok Beŕara-Kala.

2 Adja sok wani-wani angidoni soemoer, moendak goewing lambéné.

3 Adja sok wani-wani linggih ing tampah, moendak andoewèni lara ajan.

4 Adja sok wani-wani linggih ing bantal, moendak lara oedoenen.

5 Adja sok wani-wani koedŕoeng koekoesan, moendak ditjaplok ing baja.

6. Prawan ikoe adja sok wani-wani linggih ing loempang, moendak kedjeroem ¹⁾).

¹⁾ Kedjeroem = pangala-alaning tangga teparo ing nalika ana wong kang arep anakokaké prawan kang bakal kanggo bodjo oetawa mantoené.

7. Adja sok wani-wani mangan karò kasangga, jèn wis akir moendak tansah andadèkaké sesanggané wong toeané.

8. Djaka lan prawan ikoe adjo sok nganggo kembang, jèn dadi pengantèn moendak noedjoe larang kembang.

9. Adja sok wani-wani anjamboet gawé ing wajah soeroep, moendak dadi randa tanggoeng.

10. Jèn njapoe adja wani-wani nganti pating djalèprèt, moendak éntoek bodjo godèkwok asimbar dāda.

11. Adja sok angandegaké oewoeh, moendak angendakaké ridjeki; mengkono ing sapenoenggalané.

Wroehanamoe, oedjar kang kaja mengkono maoe, kabèh loegoené moeng oedjar djalomprongan baé, anané para wong toea pada anganggo oedjar djalomprongan mengkono ikoe, amoerih para botjah-botjah adja ana kang pada anglakoni tingkah kaja ikoe, awit ikoe kabèh pérangané patrap kang ora prajoga, pelajoéné ora lia moeng agawé ka-oetamaning botjah, moenggoeh terangé mēngkéné:

1. Adja sok wani-wani gandoelan lawang, moendak di-tjaplok ing Betara-Kala; ikoe saloegoené moeng anglarangi moerih botjah-botjah adja pada gandoelan lawang maoe, awit sepisan lawangé moendak gelis roesak, kaping pin-doné moendak agawé éwoehing wong kang liwat ing kono.

2. Adja sok wani-wani ngidoni soemoer, moendak goewing lambéné; ikoe saloegoené moeng anglarangi moerih botjah-botjah adja nganti ana kang pada angidoni soemoer maoe, awit menawa soemoer ikoe di-idonana andadèkaké koerang prajoga, amarga banjoéné soemoer ikoe pada di-ombé ing wong akèh.

3. Adja sok wani-wani linggih ing tampah, moendak andoewèni lara ajan; ikoe saloegoené moeng anglarangi moerih para botjah-botjah tjilik adja nganti ana kang pada linggih ing tampah maoe, amarga sepisan tampahé moendak djebol, kapindoné sarèhning tampah ikoe piranti kanggo wadāh panganan kang arep di-olah, sarta kanggo wadāh panganan kang oewis mateng, dadi ora prajoga jèn ta kalinggihana.

4. Adja sok wani-wani linggih bantal, moendak andoewèni lara woedoen; ikoe saloegoené moeng anglarangi

moerih botjah-botjah tjilik adja nganti ana kang pada anglinggihi bantal maoe, amarga sepisan bantalé moendak reged lan gelis soewèk; kapindoné sarèhning bantal ikoe panggonan sirah, dadi koerang prajoga jèn ta kalinggihana.

5. Adja sok wani-wani koedoeng koekoesan, moendak ditjaplok ing baja; ikoe saloegoené moeng anglarangi moerih para botjah-botjah tjilik adja nganti ana kang pada wani-wani koedoeng koekoesan maoe, amarga koekoesan ikoe piranti kanggo pangedanging sega (wadahé) dadi koerang prajoga jèn kanggo koedoeng; kaping pindoné koekoesané mesthi bandjoer reged kena reregeding sirah, kosok baliné sirah bandjoer reged kena reregeding koekoesan, bisa oega andadèkaké roesaking koekoesan.

6. Prawan ikoe adja sok wani-wani anglinggihi loempang, bésoek jèn ana salah sawidjining wong kang anakokaké, moendak kedjeroem (olèh pamboedjoek ala saka tangga teparo); ikoe saloegoené moeng anglarangi moerih para botjah-botjah wadon adja nganti ana kang pada wani-wani anglinggihi loempang, amarga loempang ikoe piranti kanggo pandeploké sekabèhing pepanganan kang koedoe nganggo dideplok, sarta kanggo pambebaking beras kang bakal di-edang, dadi ora prajoga jèn kalinggihana (dibokongi).

7. Adja sok wani-wani mangan karo kasangga, jèn wis akir moendak tansah dadi sesangganing wong toea baé; ikoe saloegoené moeng anglarangi moerih para botjah-botjah adja nganti ana kang pada wani-wani mangan karo kasangga, amarga kedjaba mangan kasangga ikoe dideleng ing akèh ora prajoga (saroe), oega andoewèni koeatir bok menawa panganan kang dipangan maoe bandjoer woetah ora kalap (roegi).

8. Djaka lan prawan ikoe adja sok wani-wani nganggo kembang sadoeroengé dadi pengantèn, jèn dadi pengantèn moendak noedjoe larang kembang; ikoe saloegoené moeng anglarangi moerih para djaka lan prawan maoe adja ana kang pada wani-wani anganggo kembang, amarga patrap kang mengkono ikoe, toemrapping djaka lan prawan koerang pantes dinoeloe ing akèh (saroe).

9. Adja sok wani-wani anjamboet gawé ing wajah soeroep, ing bésoeké moendak dadi randa tanggoeng; ikoe saloegoené moeng anglarangi moerih para prawan-prawan adja nganti ana kang pada wani-wani anjamboet gawé ing wajah soeroep, amarga ing wajah soeroep ikoe wis peteng, temahan andadèkaké alaning samoebarang kang sinamboet maoe.

10. Jèn njapoe adja sok wani-wani nganti pating djalèprèt (isih reged), ing bésoeké moendak éntoek bodjo kang agodèkwok asimbar daða; ikoe saloegoené moeng anglarangi moerih prawan-prawan adja nganti ana kang pada wani-wani anjapoe isih katon reged, amarga ora prajoga, isih katon sepet menjang mripat.

11. Adja sok wani-wani njapoe angendégaké oewoeh, moendak angendakaké ridjeki; ikoe saloegoené moeng anglarangi moerih para botjah-botjah kang njapoe maoe adja nganti ana kang pada wani-wani angendégaké oewoeh, awit kang mengkono ikoe koerang prajoga, apa manèh oewoeh maoe jèn ditjèkèri ing pitik mesti bandjoer wewata manèh, dadi ilang baé enggoné anandangi gawé.

Déné moelané enggoné anglarangi maoe nganggo diseranani wewedèn mengkono, soepaja botjah-botjah pada andoewènana wedi anglakoni djalaran pepatjoeh maoe; awit ora koerang-koerang botjah kang wangkal ora manget marang pitoetoering wong toeané, amarga ora doewé wedi, moelané senadjan oedjar maoe djelomprongan, ananging prajoga jèn ka-enoeta, awit ikoe ora lia amoeng pamoerih marang kabetjikan; nanging pada soemoeroepa, jèn ikoe maoe senjatané oedjar djelomprongan. Mengkono oega pak gedé enggoné anoetoeri marang kowé, jèn ing kajoe growong ikoe ana gendroewoné, ikoe saka panemoekoe ia bener, amarga pamoerih soepaja botjah-botjah tjilik kabèh adja nganti ana kang pada wani-wani pénékan ana ing kajoe kono, awit moendak tiba, sebandjoeré mati katjagoer ing kali; kajoené arak ana ing pinggir kali, ta?"

P. „Ia.”

D. „La, ia, moelané kang mengkono maoe éling-élingen, adja bandjoer moeng kedaoet-daoet bodomoe mengkono;

dadi saloegoené gendroewo ikoe ora ana temenan, se-
njatané moeng kanggo panggiri-giri baé, soepaja pada
amitoeroeta lantaran wedi, déné soeara kang anggereng
maoe saka panemoekoe mengkéné:

Kajoe kang growong ikoe, mestiné sa-èmper kentongan,
ia ikoe kang djero growongé amba dawa, bolongané
tjioet, dadi menawa katempoeh ing angin, kang mesti
bandjoer anganakaké soeara kang goemrenggeng, ora béda
kaja déné boemboeng oetawa sempritan kang kanggo
dolanane botjah tjilik; ngerti?"

P. „Ia, kang, kaja-kaja ia bener kandamoe maoe, nanging
pandjaloekkoe: betjiké ajo pada dinjatakaké baé, soepaja
lega atikoe, dadi ora mindo-gawèni."

D. „Ia, ajo, ta, wis dakteraké, nanging pradjangdjikoe:
kowé jèn sepisan iki meksa ambrengkelo manèh, ati-atinen
baé."

P. „Ora, ta, wis, sepisan iki akoe bakal manoet goe-
molong, adja soemelang pikirmoe."

Botjah teteloe bandjoer pada mangkat anjatakaké kajoe
maoe; satekané ing panggonan kang sinedya, swara kang
goemrenggeng ora keroengoe, ia ikoe djalaran ora ana
angin. Poendjoel bandjoer tjelafoe manèh temboengé:

P. „Ta, déné teka ora ana swarané moeni."

K. + D. „Kowé ikoe teka anèh, la wong ora ana
angin, moeni saka apa, hara, tjoba, mengko jèn ana angin
roengokna."

P. „Ah, goroh, wong angin baé katik bisa angoenèkaké,
kaja menoengsa."

D. „É, la, botjah iki, koemat gembloengé manèh, djaré
maoe wis ngandel, sa-iki ambalik manèh, kok ora ngerti
akoe. Mengko, ta, akoe arep takon: kowé wis taoe weroeh
sawangan dara apa doeroeng?"

P. „Oewis."

D. „Roepané kaja apa, tandané jèn kowé wis weroeh?"

P. „Roepané mèh ana èmperé karo sempritan boem-
boeng, dolanané botjah angon, ia apa ora?"

D. „Ia bener, ikoe jèn arep ngenggokaké ing darané
kang arep dipasang kepriyé, pandokoké ana ngendi?"

P. „Kaja-kaja gadjegé ditjantjang ana ing boentoet dara.”

D. „Ia bener ; jèn darané ora maboer sawangané maoe moeni apa ora ?”

P. „Ora moeni.”

D. „La bisané moeni jèn darané pinoedjoe apa ?”

P. „Angger darané moeloek oetawa miber gadjegé mesti bandjoer moeni.”

D. „Ora, gadjegé, pantjèn jèn darané noedjoe moeloek oetawa miber, sawangané maoe moeni temenan, amarga kesentor ing angin, dadi prasasat kaja déné sempritan kaseboel, moelané bandjoer moeni ; mengkono oega growongan kajoé ikoe, ora béda karo sawanganing dara maoe, dadi moeniné moeng jèn pinoedjoe katempoeh (kasilir) ing angin baé.”

P. „O, ia, bener kowé, kang.”

Ora antara soewé bandjoer ana angin soemilir saka kidoel anempoeh growongan kajoé maoe, moela bandjoer anganakaké soeara goemrenggeng kaja pangirané Poendjoel kang dadi berdoni. Botjah teteloe maoe bareng angroengoe soeara goemrenggeng (ia ikoe soearaning growongan katempoeh ing angin maoe) bandjoer pada amarani njedak anjatakaké.

D. „Ta, sa-iki keprijé pengrasamoe, terang apa doeroeng ?”

P. „Ia, kang, sa-iki akoe wis ngandel temenan, jèn senjatané gendroewo ikoe ora ana ; amarga saka ikoe, sa-iki wis manoet apa kang dadi karepmoe, akoe ora pisan-pisan anjoelajani panemoe.”

D. „Ia, akoe ia boengah banget, déné kowé wis doewé ati roedjoek lan akoe mengkono.”

Poendjoel bandjoer anjedaki ing growongan kajoé maoe, soemedia anjetitèkaké djeroning growongan, tangané karogohaké mendjero.

Djedjoel weroeh jèn si Poendjoel anjedaki growongan anjatakaké djeroné nganti tangané kalebokaké, bandjoer ènggal-ènggal amarani andingkik saka boeri, si Poendjoel digetak sarta amedèn-medèni, temboengé :

„Adi, adi, ati-ati digondol gendroewo temenan kowé mengko!”

Si Poendjoel kagèt andjenggirat bandjoer loemajoe asipat koeping kambi angowoeoh-oewoeoh, temboengé:

„Toeloeng! toeloeng! ana gendroewo! ana gendroewo!”

Si Djeđoel soemoeroep tingkahing adiné mengkono maoe soekak atiné sarta tjelaťoe:

D. „Djoel! Djoel! Djoel! mandega ora ana barang-barang.”

Poendjoel angroengoe pangoewoehing kakangané mengkono maoe bandjoer anolèh sarta mandeg. Djeđoel tjelaťoe manèh:

„Djaréné wis ngandel temenan, digiri-giri mengkono baé djeboel loemajoe asipat koeping, kaja diboeroe matjan; keprijé kađamoe maoe, kok djeboel njlalemong.”

P. „Ah, la, wong kowé bisa gawé-gawé baé.”

D. „Ah, ora, sabab saka ikoe, jèn pantjèn kowé wis ngandel temenan mangsa wedia jèn moeng diwedèni mengkono baé.”

P. „O, ia, kang, sarèhning akoe iki lagi anjar-anjaran panganggepkoe marang kawroehmoe, dadi isih rada ganggam pikir koe, doeroeng ngandel babar-pisan.”

D. „Adja mengkono, koedoe kosampoernakaké babar-pisan, adja tanggoeng (mogol) kéné ora mèloe kana ora mèloe (kaja dedongènganing gagak kang kèloe marang merak), moendak ora ingakoe rana-réné.”

K. „La, sa-iki akoe bakal nagih pradjangdjian marang Poendjoel, keprijé karepmoe?”

P. „Mangsa bođoa kowé, akoe moeng manoet baé, marga wis roemangsa kalah pradjangdji.”

K. „La, sa-iki akoe kelakon anggrajang endasmoe.”

P. „Ia, enja, anggeré kakang Djeđoel amoepakati, akoe ora bakal serik, djaragan wis daksedjakaké.”

D. „Mengko, ta, Prèt, akoe arep toetoer marang kowé.”

K. „Toetoer apa, ènggal dakroengkonné.”

D. „Ia, ananging wekaskoe sadoeroengé akoe awèh pratikel, kowé gelema mitoeroet marang pratikel koe kang bakal dakkandakaké marang kowé.”

K. „Ah, kowé ki kok anèh, anggalap menangmoe dèwé baé, ia jèn pitoetoer betjik, jèn moeng djalomprongan baé, keprijé?”

D. „Ah, ora, anané akoe kanda menjang kowé mengkono maoe, amesti prajoga jèn kotoeroeta, sa-oepama ora prajoga mangsa dakkandakna marang kowé.”

K. „Mengko betjiké gèk moeng toemrap marang awakmoe dèwé, ora toemrap marang akoe lan sakabèh-kabèhé?”

D. „Ora, ia toemrap marang kowé, ia toemrap marang sakabèhé; mengko jèn panimbangmoe ora prajoga ingatasé sekabèhé, kowé ia adja gelem amitoehoe.”

K. „Ia, jèn mengkono, mara tjoba kandakna, dakroengokné.”

D. „Mengkéné: Oedjarmoe kang akèh-akèh marang si Poendjoel ikoe, ora ana goenané toemrapé marang awakmoe dèwé lan marang si Poendjoel, amarga sa-oepama si Poendjoel ikoe menanga ora éntoek koekoeban apa-apa kang amigoenanani toemrap awaké, mengkono oega kowé jèn menang oega ora ana pakolèhé apa-apa, malah-malah andadèkaké etjrahing enggonmoe sedoeloeran, kang temahané pada andadèkaké ing kapitoenanmoe sakeloron, angélingana oedjaring bebasan, jèn roekoen ikoe agawé santosa, kaja déné dongènging wong kang angakon anoegel sada marang anak-anaké, amarga anak-anaké maoe ing rina lan wengi amoeng tansah atjongkrah baé. Sekawit anak-anaké maoe pada dikon anoegel sada nidji, sawisé pada toegel bandjoer dikon anoegel sada bengketan agenti-genti, nanging ora kelakon toegel (tetoeladan jèn roekoen ikoe agawé santosa) ananging jèn tansah tjongkrah (ora roekoen) tansah pisah ing sedoeloéré, ora woeroeng andadèkaké sangsara (jaikoe kaja dongèng sapi kang kamangsa ing matjan, amarga pisah lawan kantjané). Terangé mengkéné: Ana sapi loro banget ing soepeketé, menjanga ngendi baé amoeng tansah roentoeng-roentoeng; sapi maoe doewé satroe jaikoe singabarong kang doemoenoeng ing alas satjedaké pangonaning sapi maoe, ananging sarèhning singabarong maoe roemangsa ora koeagang ananggoelangi koerdaning sapi loro, dadi ora wani angganggoe gawé; soewéning soewé sapi

loro maoe bandjoer etjrah sabab padoe, dadi wis ora koempoel, apa manèh jèn golèk pangan ora taoe roentoeng-roentoeng kaya sabené; singabarong weroeh tindaké sapi kang kaya mengkono maoe banget andadèkaké boengahing atiné, amarga roemangsa bakal katoetoegan karepé; sapi maoe tjekaké kelakon kena kamangsa ing singabarong.

Amarga saka tetoeladan ikoe moelané saka ing panemoe-koe kaloepoetané si Poendjoel marang kowé betjik apoeranan baé, soepaja anambahana sentosaning awakmoe sakeloron."

K. „O, ia bener oedjarmoe ikoe, akoe tjondong banget, la kowé maoené teka nganggo giri-giri arep naboki, marang Poendjoel, dadi akoe ia manoet baé, amarga akoe roemangsa sedoeloerkoe toea moeng kowé."

D. „O, oedjarkoe kang kaya mengkono maoe, salogoené moeng ana lambé baé, ora pisan-pisan daklebokaké ing atikoe, déné anané akoe doewé oedjar kang kaya mengkono, moerih si Poendjoel kekarepané bisaha djoemboeh karo kekarepamoe lan kekarepakoe."

K. „Ia, ia, bener kowé."

Kamprèt bandjoer andjaloek pangapoera akèh-akèh kambi angasih-asih marang si Poendjoel, temboengé:

K. „Di, adja andadèkaké atimoe ja, oedjarkoe kang wis kawetoe akèh-akèh marang kowé maoe adja pisan-pisan korasakaké, marga ing wektoe maoe akoe lagi kalimpoet, ora dakpikir ala lan betjiké sarta bakal toemibané ing boeri (jaikoe amarga saka bodokoe), moela kang gedé ing pengapoeramoe."

P. „Ora kang, mengkono oega akoe ia ngapoeranan sakèhing kaloepoetakoe, moeng pamoedjikoe maring Allah, moega-moega linestarèkna enggonkoe sedoeloeran karo kowé ing salawas-lawasé."

D. „Ajo wis pada moelih, iki wis wengi, sésoek moendak kamanan."

K. + P. „Ajo."

Botjah teteloené bandjoer pada moelih aroentoeng-roentoeng kambi bebanjolan ing sedalan-dalan; satekané ing omah botjah maoe bandjoer pada toeroe ing lintjak pendapa nganti toemeka ing wajah ésoek; botjah teteloe

maoe saka keselé enggoné toeroe nganti sawengi ora anglisik; satanginé botjah teteloe maoe (jaikoe ing wajah ésoek oemoen-oemoen) bandjoer pada menjang pakebonan angloempoekaké larahan perloe di-obong kanggo angropok pohoeng enggoné ambedol ing pategalan kono oega; sadoeroengé pohoengé mateng botjah teloe maoe pada api-api arerasan sinambi gegoejon (angentèni matenging pohoeng), ora wetara soewé Djedöel andoewèni panemoe, temboengé:

D. „Dakpikir-pikir oewong koewi gedé-tjilik, soegihmlarat kirakoe rekasaning pikiré pada baé.”

K. „Pada baé keprijé ta Doel, teka doeroeng pati ngerti akoe.”

D. „Enggonkoe angarani pada baé koewi mengkéné: manoengsa ikoe gedéa, tjilika, soegih, melarata mesti andoewèni kasenengan ingatasé awaké déwé-déwé, kangteimbangané pada karo ka-anané, tegesé senengé atiné ora ana bédané, kaja ta: akoe lan kowé (oewong tjilik sarta wong mlarat) angropok pohoeng mengkéné iki, senenging ati kirakoe ora béda jèn katandंगा karo priaji wedana oetawa wong soegih kang lagi ngoendjoek wédang karo dahar roti lan mertéga. Wong mlarat doewé doewit f 2,50 ikoe senengé atiné mesti wis amadani priaji oetawa wong soegih kang anggèmbol doewit f 25. Akoe lan kowé bisa toekoe djarik rega f 1 ikoe senengé atiné mesti wis amadani jèn dara wedana moendöet njamping rega f 10 kaé; kaja mengkono ing sabandjoéré.”

Si Kamprèt bareng kroengoe oedjaré Djedöel kaja mengkono maoe bandjoer amikir-mikir, woesana bandjoer atjelaöoe, temboengé:

„K. la, pamirkoe, bener banget panemoemoe ikoe Doel. Dadi jèn mengkono mirid panemoe ikoe, oewong kang pametoéné f 25 sesasi kèhing wetoening doewit koe-doe moeng saparoning wong kang pametoéné f 50 sesasi, lan sapreteloné wong kang pametoéné f 75 sesasi, mengkono sebandjoéré, kaja ta oepama wong kang pametoéné f 75 maoe entèking belandjané ing sedina f 1,50 wong kang pametoéné f 50, koedoe f 1, sedinané, mengkono manèh wong kang pametoéné f 25 koedoe f 0,50—.

Oepama wong kang pametoené *f* 75 oedoeté ing sadina-dinané rokok kang rega *f* 0,50 ing satoesé, wong kang pametoené *f* 50, koedoe oedoet rokok kang satoesé rega *f* 0,35 déné wong kang pametoené *f* 25 oedoeté koedoe rokok kang satoesé rega *f* 0,15 (soekoer bagé bisa angoerangi saka reregan ikoe). Jèn wong kang pametoené *f* 75 sesasi nganggo djarik kang rega *f* 3, wong kang pametoené *f* 50, sesasi djariké koedoe rega *f* 2, wong kang pametoené *f* 25 sesasi koedoe djarik rega *f* 1. Déné wong kang pametoené ing sesasi koerang saka *f* 25 koedoe andoewèni tetimbangan dèwé, amarga jèn ora mengkono mesti bakal rekasa oeripé (semono maoe kedjaba penganggo jèn anoedjoe pasamoean). Apa ora bener?"

D. „O, ia dasar mengkono jèn amboeroe oetamané, ananging akoe goemoen banget déné tindak kang mengkono maoe ora loemrah dilakoni ingakèh, mangka wis tetéla ing oetamané; ora koerang-koerang wong kang pametoené koerang *f* 25 sesasi panganggo-sapanganggoné, patrap-sapatrapé angoengkoel-oengkoeli wong kang pametoené *f* 50.— sesasi, kaja ta: oepama wong kang pametoené sesasi *f* 50.— maoe oedoet sigarèt, jèn nganggo djarik rega *f* 2.— jèn tajoeban tomboké moeng *f* 0,50, wong kang pametoené *f* 25.— maoe oedoeté sroetoe rega *f* 0,05 sidji, djariké rega *f* 6.— jèn tajoeban tomboké *f* 1,50 ia ikoe moeng anoeroeti ardaning ati (oegoengan) soeprihé ingalema ingakèh; ia bener kang mengkono maoe andadèkaké senènging atiné lan garangé, ananging apa ora andadèkaké kasangsaraning oeripé djalaran kekoerangan? saloegoe njata amarga ora koerang-koerang wong kang doewé patrap kaja mengkono maoe bandjoer andadèkaké ing kasangsarané oeripé, temahan soewé-soewé bandjoer ora loemrah ingakèh amarga saka mlaraté, malah ana oega kang bandjoer anindakaké patrap angkara (semono maoe kang pametoené mligi blandjané ora doewé simpenan doewit liané) ananging senadjan simpenané wis akèha apa ora prajoga jèn simpenané maoe di-oewèt-oewèta; apa ta alané wong anggemèni barang darbèké? Kaja-kaja ora bakal ana wong kang kelakon njaroé; aloewoeng jèn andoewèni

patrap kang angéwak-éwakaké kaja kaseboet doewoer maoe tartamtoe ora koerang tangga teparoné kang ngéwani, ia bener ing nalika isih ketjoekoepan akèh wong kang pada andoewèni mèlik, (angélingana oedjaring bebasana: ana goela ana semoet) ananging apa panrimané wong-wong kang wis kédanan maoe bakal selawas-lawasé? Kaja-kaja ora.

Ora moeng loro oetawa sidji baé kang ing nalika soegihé rinaketan ing sanak-sanak lan tangga teparoné, nanging bareng wis mlarat paribasané ana: ora ana kang soedi ngamboes, (jaikoe amarga wis ora ana pakolèhé)."

Toemeka semono panemoené Djedjoel si Poendjoel bandjoer anjamboengi, temboengé:

P. „Ia, dakpikir-pikir oewong koewi enggoné amoerih betjiking awaké nganti ora étoeng barang-barang, nganti diréwangi entèk bandjané, éwa semono senadjan wis tetéla njatané, ananging sekabèhing wong mesti ora gelem jèn di-aranana amrada awaké dèwé."

Djedjoel amangsoeli, temboengé:

D. „La sa-iki kowé wis soemoeroep jèn sekabèhing wong ikoe mesti ambetjikaké awaké dèwé, moelané kowé menawa anampani wadoelé sapa baé, senadjan bodjomoe dèwé pisan, kang angala-ala marang wong liané, adja ènggal-ènggal kogoegoe jèn kowé doeroeng anjoemoeroepi dèwé, amarga jaikoe maoe, sekabèhing wong senadjan wis soemoeroep ing loepoeté, kang akèh-akèh mesti ambeneraké lan ambetjikaké awaké dèwé; sèwoe sidji oewong kang bandjoer roemangsa ing loepoeté dèwé ikoe? Ananging apa wong kang moengkir ing loepoeté maoe bener? Ora, amarga oewong kang moengkir ing loepoeté ikoe mesti bandjoer ora ana oewong lia kang ambeneraké lan awèh sesoeroepan kang terang, dadi malah kapitoe-nan, awit pantjèné soemoeroep ing beneré bandjoer ora bisa soemoeroep. Apa sababé oewong pada moengkir ing loepoeté ikoe? Ora lia amoeng sabab saka isin menawa tjinela ing akèh. Pantjèné oewong loepoet ikoe ora perloe isin, amarga ora amoeng oewong sidji loro lan oewong kang koerang sesoeroepané baé kang doewé loepoet, sakabèhing wong mesti doewé loepoet; apa

manèh oewong kang doeroeng akèh sesoeroepané ora doewéa loepoet, senadjan para sardjana lan para loehoer pisan isih doewé loepoet. Sakèh-kèhing oewong akèh kang ora seneng atiné menawa kaloepoetané maoe ginelar ing lian, malah ora koerang-koerang oewong padoe nganti andadèkaké etjah amarga saka ditoedohaké ing loepoeté kaseboet doewoer. Kang mengkono maoe saka panemoekoe loepoet banget, malah pantjèné oewong kang doewé loepoet ikoe, jèn ana kang anoedohaké loepoeté wadjib amoendi-moendi lan awèh panarima marang ing wong kang anoedohaké ing loepoeté maoe."

Lagi toemeka semono enggoné pada reremboegan olèhé ngropok pohoeng kaselak mateng; botjah teteloéné bandjoer pada reboet disik adia-dinia sinambi gegoejon; sawisé mangan bandjoer lelinggihan menjang pendapa, sawoesé aso ing sawetara, si Poendjoel pitakon marang Djedjoel, temboengé:

P. „Kang, kang, akoe arep takon manèh ambalèni panoenggalané kang wis daktakokaké ingarep."

D. „Apakang arep kotakokaké manèh, apa bab memedi?"

P. „Ora, kandané wong toea-toea ing Kedjoeng Djambal (ing bengawan Sala) ikoe jèn moeni kemrasak ing wajah bengi, amratandani jèn ing sawah-sawah sakiwa tengené kono bakal kekoerangan banjoer; apa kang mengkono maoe bener, kang?"

D. „La kowé keprijé panemoemoe, apa bener apa loepoet oedjar kang kaja mengkono ikoe; ara pikiren."

Poendjoel bandjoer meneng ing sawetara kambi amikirmikir, ananging ora bisa nemoe, woesianané bandjoer tjelafoe, temboengé:

P. „Ora bisa nemoe kang akoe, mara agé ta terangna, keprijé sababé déné terkadang moeni terkadang ora."

Djedjoel anerangaké temboengé:

D. „Roengokna, kang di-arani Kedjoeng Djambal ikoe sawidjining kedjoeng kang akèh karangé, ia apa ora?"

P. „Ia, njata temenan kang pantjèn mengkono."

D. „La, sa-iki mengkéné, moelané ing kono maoe terkadang anjoeara terkadang ora, ketrangané mengkéné:

Kedoeng Djambal maoe enggoné moeni kemrasak wis daktitèni marambah-rambah mesti ing mangsa ketiga, dadi wis tetèla jèn moeniné kemrasak maoe amarga saka kekoerangan banjoe, awit loemrahé ing wajah ketiga ikoe kali-kali pada asat, dadi jèn mengkono ia bener kang angarani jèn Kedoeng Djambal maoe moeni, sawah-sawah ing sakiwa tengené kono bakal kekoerangan banjoe kaja kandamoe, marga moeniné mesti ing wajah terang (ketiga), malah ora moeng sakiwa tengené kono baé kang kekoerangan banjoe, senadjan ing lia-liané panggonan ia mengkono oega."

P. „Kekoerangan banjoe keprijé ta kang teka dadi anganakaké swara?"

D. „Ah, kowé koewi kok boḍo temen, kaja mengkono baé ora bisa andoega-doega (amikir); karangé ing Kedoeng Djambal maoe mesti ora werata, kang akèh nganggo mendak-mendoekoel toer amirang-miring."

P. „Ia."

D. „Jèn mangsa ketiga banjoené maoe arak mesti tjilik ta."

P. „Ia, bener kang, sawisé mengkono keprijé?"

D. „La, ia, moelané bandjoer anganakaké soeara kemrasak, marga banjoené moeng setitik, katik nganggo mili ana ing karang kang miring toer pating barendjoel, dadi ilining banjoe goemroddjog tansah amolak-malik, nerak watoe oetawa karang, temahan anganakaké soeara kaja kang kotakokaké maoe."

P. „La, jèn wajah awan senadjan ketigaha pisan teka ora ana soearané, kroengoené jèn moeng ing wajah bengi baé, ikoe apa sababé, apa ora mèmper jèn ikoe pang-gawéné lelemboet?"

D. „O, koewi mengkéné sababé: moelané jèn awan soearané maoe ora keroengoe, amarga ketawoer déning soeara roepa-roepa, kaja ta: soearaning oewong-oewong oenining gamelan, terbang, lakoening karéta, grobag, pembengingèhing djaran, pembengahing kebo, sapi, oenining manoe-manoe lan soearaning kéwan lia-liané.

Anané jèn ing wajah bengi soeara maoe tjeṭa awéla-wéla djalaran ing wajah bengi ikoe ora pati akèh soeara

kaja jèn ing wajah awan, awit oewong lan kéwan sarta lia-liané kaja kaseboet ing doewoer wis pada toeroe kabèh.”

P. „Ia, wis, ngandel akoe ; sa-iki akoe arep takon manèh, apa sababé déné jèn ing wajah rendeng teka ora anjoeara.”

D. „É, é, botjah iki, wong wis dikandani kaja mengkono kok meksa doeroeng tanpa, pantjèné liané kowé jèn wis diterang-terangaké kaja mengkono maoe arak bandjoer bisa amikir ing bab lia-liané; kebangeten temen enggonmoe tinitah oerip ikoe, teka tanpa mosik babarpisan atimoe anggagas kaja mengkono baé ora bisa njandak.”

P. „Ora ta kang, adja akèh-akèh kang ko-oetjapaké, énggal terangna soepaja dang lega atikoe.”

D. „Weroeha moelané jèn ing wajah rendeng ikoe ora ana soearané kemrasak, amarga banjoené kali gedé (kebak isi banjoe) dadi iliné ngleneng baé, ora moentjrat-moentjrat kaja jèn ing wajah ketiga (nedeng-nedengé esat-ing banjoe) iliné nendangi watoe lan padas.”

P. „Ia kang ikoe wis anotjogi panemoemoe ikoe.”

D. „Ora Doel akoe arep takon marang kowé, apa sababé déné maoené kowé doewé ati kang djirihan, wedi marang oetjaping lian kang doeroeng karoean temené?”

P. „O, kang moelané akoe andoewèni pikiran kang kaja mengkono ikoe, amarga ing salawas-lawaskoe, akoe doeroeng kroengoe oedjar kang kaja kandamoe maoe, sabensaben wong toea aparing pitoedoe (tjerita) ora lia-lia kedjaba moeng jèn: ing soemoer ikoe ana kang toenggoe, ing kajoe growong ikoe ana gendroewoné, ing kali kana kaé ana sétané, mengkono ing sapenoenggalané; ing sarèhning ora moeng para sepoe sidji loro baé kang paring pitoedoe, ananging mèh kabèh baé, dadi akoe kepeksa ngandel bandjoer maras atikoe, amarga wis akèh seksiné, jaikoe para sepoe maoe.”

D. „La wong ora kopikir kang dawa disik, apa kowé wis weroeh déwé ta marang memedi kandaning para sepoe kang kotjaritakaké maoe?”

P. „Ia, doeroeng.”

D. „Kena apa teka kowé goegoe, sebarang ikoe arak

koedoe nganggo ditaliti kang salesih disik, adja ènggal-ènggal anggoegoe menawa kowé doeroeng anjoemoeroepi ?dèwé oetawa seksi kang tetéla beneré.

P. „Ia, kang bener kowé ; jèn mengkono saka panemoe-koe botjah tjilik ikoe ora prajoga banget jèn ta kagiri-giria marang memedi, kaja ta : ana gendroewo, ana tètèkan, lan sapanoenggalané, mengkono oega ia koerang prajoga jèn ta diwedèn-wedèna, jèn di-epèk Welanda, Tjina lan lia-liané manèh, amarga kang kaja mengkono maoe bisa oega bandjoer andadèkaké djirihing botjah maoe, sarta andadèkaké tjlingoesé, awit saka wedi ing Welanda, Tjina lan sapanoenggalané kaseboet doewoer.”

D. „Dasar ia njata kandamoe ikoe, moelané kowé bé-soek menawa doewé anak, adja awèh digiri-giri marang memedi kaja kang kotjaritakaké maoe, soepaja ing boeriné menawa wis gedé andoewèni ati tatag lan kendelan; apa manèh oewong doewé anak ikoe perloe banget disekolahaké menjang ing pamoelangan kagoengané kangdjeng Goepermèn kang wis disedjakaké ing koeŕta-koeŕta lan panggonan lia-liané kang perloe, soekoer bagé bisa anjekolahaké Welanda, ora-orané anggeré wis bisa tamat ing pamoelangan angka I oetawa II baé ingatasé wong tani oega wis loemajan kanggo sangoening oeripé, tegesé matja-matja lajang kang perloe disoemoeroepi, lan noelis-noelis ora bakal batal (ambalèkaké). tambah-tambah wong kang wis tamat ing pasinaoené maoe senadjan moeng tamat ing pamoelangan asor pisan, barang darbèké ora bakal gampang di-apoesi ing lian awit wong kang arep ngapoesi mesti mamang pikiré, apa manèh kang sawising tamat pasinaoené maoe bandjoer saregep matja lajang kawroeh lia-liané (kang ora angèl pangoepajané, déné ingendi-endi panggonan wis disedjani boekoe-boekoe watjan déning kangdjeng Goepermèn kanggo ing wong boemi lan manèh ing toko ia ora koerang) mesti bakal moendak-moendak ing kapinterané. Botjah disekolahaké ikoe wis tjeŕta wéla-wéla jèn ing tembé boeriné bakal akèh banget pikolèhé toemrap marang si botjah kang disekolahaké maoe, jaikoe ora bakal kangélan enggoné golèk pangoepa-djiwa toemrap

oeripé, sarta ora gampang tjinintoeng ing lian; ananging apa sababé déné akèh oewong kang pada éman anjekolahaké anaké, toer ora sepiraha pembajaré? Apa pada dèmen menawa anaké bodo ora weroeh ing bongkot poetjoeking aksara lan kerep ingapoesan ing oewong lian? Apa enggoné abot anjekolahaké maoe amarga ora koeat pembajaré? Kaja-kaja ora, amarga anganakaké doewit f0.10 sesasi baé wis bisa anjekolahaké anaké ing pamoelangan dines, kang sakabèhé praboting pasinaoené wis ora perloe anganakaké déwé, déné wis disediani déning kangdjeng Goepermèn; apa kang mengkono maoe ora majar?

Sakèh-kèhing oewong ora koerang-koerang kang doewé pamikir klèroe, jaikoe éman marang anaké kang disekolahaké, amarga sedina-dina tansah kepanasen ana ing dalan lan sok digitiki ing goeroené, apa manèh jèn ing panggonan padoenoengané kono ora ana pamoelangan, koedoe kapaksa pisah lan dèwèké (kang doewé anak) wekasan andadèkaké soesah ing atiné amarga angangen-angen anaké. Amarga toewoeh pikiré kang kaja mengkono maoe, anaké bandjoer diwetokaké saka pamoelangan, moeng dikon dolan ana ing omah baé; mesthi baé kang mengkono ikoe andadèkaké seneng lan boengahing anaké, ananging gèk keprijé apa botjah maoe ing tembé boeriné bakal bisa seneng? Kirakoe mesthi ora, awit djamané sa-iki barang-barang panggawé koedoe dikanthèni pinter sastra, jèn ora mengkono mesthi bakal kesoerang-soerang oeripé."

P. „Ia kang, prajoga banget panemoemoe ikoe, moela ia bakal dakèstokaké. Ora kang akoe arep takon manèh marang kowé, toer akèh kang bakal daktakokaké."

D. „Apa kang arep ko takokaké manèh?"

P. „Ia isih bab panoenggalané memedi."

D. „Ah kok bab mengkono baé ko-oeleg-oeleg, apa ora ana liané manèh kang kotakokaké?"

P. „Ia bèn ta, karebèné padang babar pisan atikoe."

D. „Tjoba kandakna, sabisa-bisakoe dakdjawabé."

P. „Akoé wis marambah-rambah kroengoe oedjaring wong, jèn sakabèhing wong kang andoewèni ati panastèn, drengki, djoelig lan lia-liané, ikoe jèn wis toemekaning

pati pendëmaning djisimé mesti bandjoer growong, awit djaréné bandjoer malih dadi memedi, kaja ta: werdon, bioëng toeloeng, tètèkan lan sapanoenggalané, dadi sakèhing koeboer kang growong ikoe mesti pendëmaning wong kang atiné lan tandoeké ala (panastèn, drengkèn lan djoelig maoe) ora-orané ia pendëmané wong kang andoewèni lakoe ala kaja ta: maling, njoendel lan lialiané; ikoe apa ia dasar njata?"

D. „O, wroehanamoe, ikoe saka panemoekoe oega moeng oedjar djalomprongan baé, kaja kang wis dakkandakaké kaseboet ingarep maoe; ikoe sanjatané moeng wewaler moerih para oewong-oewong kabèh adja ana kang wani-wani anglakoni panggawé ala, dadi ia prajoga jèn tinoeroeta, amarga plajoené ora lia amoeng menjang panggawé betjik, moenggoeh ketrangané panemoekoe mengkéné:

Moelané koeboer (pendëman) ikoe ana kang growong oetawa ora, amarga pangoeroegé djisim maoe ora pada baé, terkadang madet pangoeroegé terkadang ora, kang madet pangoeroegé maoe mestiné ora bisa growong, dadi senadjan pendëmané wong kang ing nalika oeripé doe-wé ati drengkèn, panastèn, menawa madet pangoeroegé kirakoe ia ora bisa growong; mengkono oega kosok-baliné wong kang nalika oeripé atiné betjik, menawa ora madet pangoeroegé ia bandjoer growong, amarga kang kaja mengkono ikoe jèn ketiban oedan lan kepidak-pidak ing wong lan kéwan gampang longsoré."

P. „Ia kok ana èmpéré kang kandamoe ikoe.

Kaping pindoné nalika ana plahara (angin gedé) akoe kroengoe kandaning oewong mengkéné: Moelané ana plahara maoe amarga njai Rara kidoel (ratoening dedemit) karsa tindak ameng-ameng, dadi angin maoe minangka pakoermatané, moelané oewong-oewong pada bandjoer angoermati ngobong menjan, ngobong oejah, njebar oejah ing pajon, sapepadané, awit angoermati njai Rara kidoel maoe, nanging doedoe anginé. Ikoe keprijé, apa patrap kang kaja mengkono maoe ia bener?"

D. „Ah, ikoe saka panemoekoe kaja-kaja kok ia ora,

tandané ora ana kanjatahané apa-apa, déné angin wis loemrahé terkadang gedé terkadang tjilik."

P. „Oedjaring akèh djaréné kang moeni goemroeboeg ikoe swaraning para wadya-bala lelemboet kang pada andèrèkaké tindaké njai Rara kidoel maoe."

D. „Ah, goroh, loemrah baé anjoeara goemroeboeg, lawong saka gedéning angin, lagi angin tjilik baé soearaning menjang koeping wis weng-wengan, apa manèh anginé gedé toer anradjang gegoðonganing kekajon, mesti baé bandjoer anganakaké soeara goemrenggeng (goemroeboeg)."

P. „La, katik nganggo dikoetoegi barang."

D. „O, koewi arak sing gelem, kang ora gelem ia ora apa-apa."

P. „Ia, oewis sa-iki akoe takon manèh ; pak gedé wis kanda menjang akoe jèn ing papringan satjedaking kra-matan lor kéné iki ana memediné tètèkan, kowé apa ia ngandel kang mengkono ikoe?"

D. „Ora ngandel akoe, apa kowé wis weroeh dèwé ta?"

P. „Akoe ia doeroeng taoe weroeh woedjoedé, nanging soearané akoe wis kerep kroengoe dèwé toer terang. Keprijé panemoemoe, rehning ikoe wis ana seksiné."

D. „Kirakoe kang moeni maoe doedoe soearaning memedi, anangingsoearaning epring kang pada dèmpèt ing dapoeran."

P. „Pring dèmpèt keprijé ta kandamoe ikoe, akoe kok doeroeng terang babar pisan."

D. „Mengkéné takkandani: „Epring ikoe jèn isih ana dapoeran arak dèmpèt ta lan kantja-kantjané."

P. „Ia bener."

D. „Amarga saka koempoeling pring akèh, dadi goðongé ia akèh (angremboejoeng), samangsané katempoeh ing angin, epring maoe bandjoer o jag, temahan epringé bandjoer kesoet-kinesoet, woesana anganakaké soeara kang ko-arani tètèkan maoe."

P. „Apa temenan ta kang, ara tjoba ajo pada dinjatak-aké moerih terangé babar pisan, adja amindo gawèni."

D. „Ajo, Kamprèt di-adjak ja?"

P. „Ia ; ajo Prèt mèloea."

K. „Ajo, anggeré kowé adja anggondèli akoe.”

Botjah teteloe bandjoer pada loemakoe agegantjangan anjatakaké ingisor papringan, satekané ing kono pada angroengokaké menawa ana soeara keroengoe. Ora antara soewé ana angin soemribit anempoeh ing dapoeraning epring kang tinoenggoe maoe, temahan amarga saka gosok-ginosoking pring lan kantja-kantjané bandjoer anganakaké soeara pating krekèt. Djeðoel bandjoer tjelaðoe:

D. „Ara roengokna Djoel, arak temenan ta pambatangkoe.”

P. „O, ia bener kowé kang; wis ta ajo pada moelih.”

D. „Ajo.”

Botjah teteloe bandjoer pada moelih, satekané ing omah si Poendjoel takon manèh temboengé:

P. „La, kaping paté, sa-iki akoe arep takon bab impèn, akoe wis kerep weroeh wong angandakaké impèné, kaja ta diboeroe matjan, ngoendoeh gedang, ngoental remboelan lan sapepadané, ikoe djaréné anandakaké jèn kang ngimpi maoe bakal nemoe kanoegrahan. Ana oega kang angandakaké impèné: jèn tjoplok oentoené, adoes kramas, diroeboeng siwoer lan sapepadané, ikoe djaré ilapat jèn bakal kasripahan, sarta awaké dèwé kang arep mati. Ikoe apa bener?”

D. „Ah, jèn saka panemoekoe moenggoeh bab impèn ikoe ora kena digoegoe.”

P. „La, kañik ana kang nganggo disarati ngetok poetjoeking ramboet barang kaé apa perloené?”

D. „O, ikoe arak kang ora mengerti (isih ngenggoni goegon-toehon), jèn moenggoeh ingakoe kang mengkono maoe ora perloe, awit saloegoené impèn ikoe ketrangané mengkéné (nanging moeng kira-kira baé):

Impèn ikoe moeng kembang ing toeroe baé, sabèn toeroené kakèhan amasti bandjoer akèh impèné, mengkono oega jèn enggoné toeroe maoe ketindihan (ketoempangan barang-barang), kaja ta: ketindihan goeling, ketindihan bantal, sikilé kagoebed ing kemoel, tangané ketindihan ing awaké dèwé, ikoe sok bandjoer anganakaké impèn ala, kaja ta ngimpi kebroekan kajoe, ngimpi sinrimpoeng

ing oewong, mengkono sapepadané, jaikoe kang di-arani tindihen. Jèn kowé ora ngandel menawa kowé pinoedjoe tindihen, sa-oewisé kowé éling bandjoer talitinen, ing panggonan kono golèkana sababé. Kaping pindoné anané akoe bisa ngarani jèn impèn ikoe moeng saka kembanging toeroe, tandané oewong kang doeroeng taoe noenggang oetawa weroeh praoe kapal, mesti ora bisa ngimpi noenggang praoe kapal; kang bisa ngimpi noenggang praoe kapal maoe kang mesti moeng wong kang ahli noenggang praoe kapal baé; mengkono manèh wong kang doeroeng taoe weroeh ing negara Welanda, ia ora bisa (taoe) ngimpi doemoenoeng ing negara Welanda, ia apa ora?"

P. „La akoe wong doeroeng taoe weroeh segara teka ngimpi weroeh segara!"

D. „O, koewi mengkéné, anané kowé doeroeng taoe weroeh mangka bandjoer ngimpi, ikoe pambatangkoe kowé ora lia amesti andoewèni kepéngin arep weroeh segara kang ko-impèkaké maoe, toer atimoe notol (madjoe) banget, jèn ora sabab saka mengkono maoe-maoené kowé mesti mentas ana wong lian kang anjaritakaké bab segara marang kowé; ia apa ora?"

P. „Ia dik, dèk anoe kaé akoe ditjaritani bab anané segara kidoel déning kantjakoe; saka pinteré enggoné angandakaké nganti andadèkaké kepéngining atikoe, temahan bandjoer ngimpi kaja kang wis dakkandakaké ing kowé maoe."

D. „La, ia moelané wekaskoe, poma-poma kowé adja ngandel marang impènmoe."

P. „La kaé terkadang kok ana impèn kang andaradarsih (notjogi)."

D. „Ah koewi arak moeng terkadang baé, dadi moeng kapinoedjon."

P. „Apa temenan ta kandamoe ikoe?"

D. „Jèn ora temenan apa perloe dakkandakaké ing kowé, ora ta jèn kowé ora ngandel tjoba njatakna, bab kandakoe sababing wong ngimpi maoe."

P. „Ia tjoba jèn akoe sésoek ngimpi dakanjatakne kang setiti apa njata kaja kandamoe maoe kang dadi sababé."

Si Poendjoel bandjoer moelih; bareng benginé Poendjoel

mapan toeroe, ora soewé saking kepatiné enggoné toeroe bandjoer ngimpi dibanda ing politie, wekasan Poendjoel gero-gero angaroehara ; ing wektoe ikoe sedoeloeré wadon aran si Saðoeg lagi kabeneran anglilir, kroengoe jèn si Poendjoel tinðihen bandjoer ènggal-ènggal digoegah, bareng si Poendjoel wis tangi si Saðoeg bandjoer pitakon, temboengé :

S. „Kowé maoe ngimpi apa Djoel ?”

P. „Ngimpi dibanda ing politie. Ketrangané bener kanðané kang Djeðoel, jèn tinðihen ikoe mešti ana sababé kang ngéwoeh-éwoehi ing toeroené.”

S. „Keprijé ta kanðamoe ikoe kok ora ngerti akoe.”

P. „Kang Djeðoel dèk maoe awan mentas kanða menjang akoe, anerangaké jèn tinðihen ikoe ketrangané mešti ana barang-barang kang angaroo-biroe ing awaké nalikané toeroe, kaja ta : ketinðihan bantal, kesrimpet ing kemoel lan sapepadané, mengkono manèh kanðané kakang, oewong ngimpi ikoe ala lan betjik oega ora kena di-oeg-mi, amarga sabarang kang di-impèkaké maoe mešti metoe saka pang-gagasé déwé ing nalika doeroeng toeroe, kaja ta maoené anggagas ènggala rabi karo si anoe kaé, wekasané benginé bandjoer ngimpi ketemoe karo si anoe maoe, mengkono ing sapanoenggalané.

Panemoené kakang kang kaja mengkono maoe akoe angroedjoeki banget (ngandel) amarga akoe wis anemoe seksi, jaikoe nalikané akoe ngimpi di-eroet ing politie maoe, ketrangané taknjatakaké, djeboel sikilkoe kagoebed ing koloraning saroeng goeling, (njèpleksi, kaja kanðané kakang Djeðoel) dadi saka panemoekoe rehning bab tinðihen wis tetéla terang, dadi jèn mengkono senadjan ngimpia lia-liané manèh ia ora njebal saka ikoe.”

S. „Ia pantjèn mengkono, amarga ing sa-oepama saben ngimpi moeng tansah digagas ing ala lan betjiké baé, oewong-oewong amashti paða koeroe djalaran saka enggoné ngrasakaké impèné ; ia jèn impèné maoe tinemoening pamikiré bakal nemoe begdja mešti seneng temahan lemoe, bareng tinemoening pamikiré bakal nemoe tjilaka apa ora bandjoer andadèkaké soesahing atiné kang temahané koeroe awaké ? Kirakoe ia. Moelané akoe bisa kanða

mengkono ikoe, amarga akoe wis ngalami déwé ing sadjroné sedina sawengi nganti ngimpi rambah kaping lima (limang bab). Amirid enggonkoe ngimpi ikoe baé, oewong-oewong wis mesti ora bakal kober golèk sandang pangan kanggo ing sa-anak bodjoné, (djalaran soesah banget anggagas impèné) apa jèn wis mengkono ora bakal kelakon mati djalaran kaliren oetawa nglaloe?"

Toemeka semono enggoné pađa reremboegan si Sađoeg lan si Poendjoel bandjoer pađa toeroe manèh, amarga ing wektoe ikoe pantjèn isih sirep-sireping oewong. Baring ing wajah ésoek si Sađoeg lan si Poendjoel bandjoer pađa tangi, si Sađoeg anggođog wédang ana ing pawon, si Poendjoel anjapoe ing pendapa, sawisé rampoeng bandjoer pađa angombé wédang sinambi areremboegan; Poendjoel tjelaťoe:

P. „Joe, joe, akoe kok kepéngin banget dadi priaji (abdining Ratoe) senadjan tjilik-tjilika pisan angger wis djeneng priaji mesti wis bakal marem atikoe, amarga akoe kroengoe oedjaring akèh: jèn dadi priaji ikoe senadjan balandjané paribasané moeng sigara, menawa belandja maoe peparingé sang Nata, mesti bakal tjoekoep kanggo mangan ing sa-anak-bodjoné, amarga wis olèh berkahing Ratoe. Dakpikir-pikir pantjèn oeriping manoesa ikoe oetamaning-oetama ora kaja wong dadi abdining Ratoe, amarga mesti bakal kadjèn kéringan ing sapađa-pađané, apa manèh panjamboet gawéné loewih kepénak tinimbang wong lia-liané, toer mesti kena kapestèkaké wetoening balandjané, dadi jèn moeng arep oetang-oetang baé mesti akèh kang ngandel. Amarga saka ikoe teka kepéngin banget akoe dadi priaji (abdining Ratoe ikoe)? Sa-iki akoe dakmagang ing ka-onđeran ja joe, kira-kira jèn moeng ngarah dadi kadjineman ¹⁾ baé kok bakal bisa kelakon."

S. „O, o, o, kliroe panemoemoe ikoe. Sanjatané wong dadi priaji ikoe pantjèn énaking-énak, ananging semono

¹⁾ Kadjineman poenika menawi toemrap ing wewengkonipoen Kandjeng Goepermèn apangkat oepas; ananging pangkat kadjineman waoe wontenipoen ing Soerakarta sampoen ka-étang golongananing priantoen.

maoe kang bisa olèh pangkat mantri distrik (onder-district) lan sadjadjaré, amarga belandjané mesti bakal tjoekoe kapangan lan kanggo keloemrahan ing sa-anak-bodjoné, apa manèh isih doewé pangarep-arep apangkat Panèwoe (Wedana), Kliwon (onder-regent) lan sabandjoéré; bareng moeng pangkat kadjineman baé, apa pangkat ikoe bakal bisa angénakaké lan kadjèning awaké amarga belandjané moeng f 10 sesasi, kirakoe ora bakal tjoekoe dipangan ing sa-anak-bodjoné; lan apa jèn wis olèh pangkat kadjineman maoe bakal bisa doewé pangarep-arep pangkat liané kang doewoer ingatasé sakowé? Jèn saka panemoe-koe akoe ora amrajogakaké banget marang kekarepamoe maoe, amarga dakkikir-pikir pamagangmoe baé kira-kira ora bakal koerang saka 4 — 5 taoen; sadjroné semono taoen maoe ing sa-oepama kowé anjamboet gawé liané arak wis akèh ka-oentoengamoe (apa ia ora mengkono?) ananging jèn kowé magang wis mesti bakal kapitoenan, amarga sadjroné semono taoen ikoe kowé ora bakal olèh pitoeas ing panjamboet gawémoe, dadi koedoe anganakaké sandang pangan déwé, mangka pamangan lan sandangmoe sa-oepama f 5 baé ing sesasiné, sadjroné 4 — 5 taoen maoe wis ana f 240 — f 300 sarèhning semono maoe dakkira ora anjoekoepi kopangan lan kosandang dadi koedoe f 7,50 sesasi, ing 4—5 taoen wis ana f 360.— f 450.—. Menjang ngendi enggonmoe golèk doewit semono maoe jèn ora dikoeati ing wong toea apa bakal bisa kelakon? Mangka wong toeamoe (bapak, simbok) sa-iki wis djempo ora bisa ngoepaja sandang pangan manèh, dadi mesti bakal andadèkaké ing sangsaraning oeripmoe (kedjaba ta jèn ing nalika magang maoe isih dikoeati boetoehé ing wong toeané). Déné moenggoeh prakara di-adjèni ing lian ikoe jèn akoe daksepèlèkaké banget, amarga prakara ikoe gampang banget pamoerihé, jaikoe angger soegih doewit ia mesti di-adjèni ing wong; oetawa manèh jèn akoe prakara ikoe kok ora pati dakkikir temenan, awit oewong oerip ikoe ora bakal wareg lan seneng djalaran di-adjèni ing wong baé mesti koedoe serana doewit (bakal sepira senengé atiné menawa wong wis

ora towong panjekelé doewit?), senadjan di-adjènana ing wong akèh menawa koerang mangan (loewé) ia ora bisa seneng, mangka wong oerip ikoe perloe banget. amboerpe senenging pikiré, sabab ikoe kang anoentoeni marang kabetjikan lan weningé pikiré.

Saha panemoekoe ingatasé sakowé (kang sakira ora bisa anggajoe ing pangkat kang moerwat) kaja loewih betjik anjamboet gawé liané baé kang temtoe kena kapestèkaké olèhé doewit, jaikoe anjamboet gawé ing toko-toko ing pabrik-pabrik, oetawa dedagangan ing sakadaré, ora-orané anjamboet gawé tani baé kaja-kaja oega wis anjoekoe pi kanggo sangoening oeripé, (semono maoe kang petel ing panjamboet gawéné). Gadjegé sasoemoeroepkoe doeroeng ana pria ji kang soegih anderbala, jèn pria ji maoe ora éntoek tetinggalan saka ing wong toeané, oetawa bodjoné anjamboet gawé liané; ananging akoe wis kerep weroeh wong tani kang bisa seneng oeripé; oetawa manèh ora koerang-koerang wong soegihé anderbala djalaran anggoné dedagangan, nganti bisa doewé omah lan toko-toko kang angébat-ébati, temahané bandjoer andjalari gedé lan redjaning negara kang didoenoen gi, kaja ta: toko-toko Welanda, Tjina, lan toko-tokoné wong boemi. Sa-oepama negara ikoe ora ana toko-tokoné apa negara maoe kena ingaranan redja? Kira-kira ora, amarga saka ikoe wis tetéla jen njamboet gawé dagang ikoe ka-étoeng oetamanning-oetama, déné amoerakabi marang ing sakabèh-kabèhé.

Sanjatané moenggoeh ing akoe, kepénaking-kepénak ikoe ora kaja wong anjamboet gawé dagang, ka-étoeng sedeng ora kaja wong anjamboet gawé tani, ananging tjilakaning-tjilaka ora kaja wong dadi pria ji (semono maoe pria ji kang belandjané f 25 mengisor; delenga Pemimpin bagi orang jang hendak memilih pentjaharian serie A. djilid I.) amarga dakpikir wong dagang ikoe pantjèn akèh ka-oentoengané temenan; moerih kowé ènggal mengerti kaja mengkéné pepindané:

Oepamané wong dagang djarik saka koeta di-edol marang padésan satjedaking kono, ikoe regané ing dalem

sidji-sidjining djarik kang panoekoené f 1.— apes-apesé wis bisa olèh baṭi f 0,25; kang panoekoené f 2.— bisa olèh baṭi f 0,50; dadi oepama enggoné dodolan maoe ing sadinané kagawé ratjak bisa adol kang rega f 1.— rambah kaping sepòeloeh baé, wis bisa olèh baṭi f 0,25 $\times 10 = f$ 2,50; jèn bisa adol kang rega f 2.— rambah kaping sepoeloeh, wis bisa olèh baṭi f 0,50 $\times 10 = f$ 5.— apa ka-oentoengan semono ing sedina maoe ora amañani priaṭi kang apangkat manṭri belandja f 75.— sesasi, lan angoengkoeli priaṭi kang belandjané f 25.— f 50.— sesasi, mangka wataking bakoel ikoe wetoening ḍoewité (boetoehé) loewih seṭiṭik tenimbang priaṭi kang apangkat mantri (nanging jèn pametoené adjeg semono maoe, jèn koerang saka ikoe meṣṭiné ia dikoerangi) dadi jèn meng-kono meṣṭi loewih seneng oeripé, amarga ḍoewit semono maoe jèn ora kanggo rojal meṣṭi tjoekoep dipangan lan bisa anjèlèngi kang kanggo andjaga awaké jèn pinoedjoe ora bisa anjamboet gawé.”

Toemeka semono enggoné paḍa reremboegan kesaroe tekané si Broedjoel (B), jaikoe kongkonané si Djedjoel temboengé :

B. „Koela noewoen.”

P. „Sinten nikoe?”

B. „Koela.”

P. „Koela sinten?”

B. „Koela Broedjoel, kèngkènanipoen ingkang raka Djedjoel.”

P. „É, Broedjoel!”

B. „Inggihi.”

P. „Tekamoe kéné dikongkon apa karo kakang?”

B. „Soan koela mriki dipoen-kèngkèn kalian ingkang raka, sapoenika oegi sampéan dipoen-adjeng-adjeng sageda ḍateng ingrika.”

P. „Ana apa ta, sadjaké kok perloe banget?”

B. „Kilap, koela boten soemerep perloenipoen.”

P. „La sa-oengkoermoe maoe kakang lagi éwoeh apa?”

B. „Boten èwed poenapa-poenapa, namoeng djagongan kalian Kamprèt kémawon.”

P. „Ia, kandaha disik, mengko sedéla engkas akoe taknoetoeti.”

B. „Inggih, sampoen koela kelilan.”

P. „Ia, gilo akoe doewé kèrèn doewit 5 sèn anggonen toekoe rokok ana ing dalan.”

B. „Inggih, noewoen.”

Broedjoel bandjoer moelih; satekané ing omah doeroeng nganti prasaben, Djeđoel kaselak pitakon.

D. „Kepriyé, apa wis ketemoe karo si Poendjoel?”

B. „Sampoen, malah pinanggih saweg lelinggihan kalian ingkang bok ajoe Sađoeg.”

D. „La maoe kandané sagoeh teka apa ora?”

B. „Inggih sagah, mangké sekedap badé noesoel.”

D. „Ia wis, kowé bandjoer tata-tataha anggođog wédang manèh.”

B. „Inggih.”

Sapoengkoéré si Broedjoel, Poendjoel bandjoer tata-tata mangkat karo si Sađoeg; satekané ing omahé si Djeđoel bandjoer asabawa, tjelaťoené:

P. „Koela noewoen.”

D. „Elo Poendjoel, réwangmoe karo sapa manèh?”

P. „Karo bok ajoe Sađoeg; Ia kaé ana boeri lagi mampir waroeng toekoe kinang.”

D. „Elo, bok ajoe, wiloedjeng bok ajoe?”

S. „Inggih, wiloedjeng.”

D. „Bok ajoe teka boten ketingal-ketingal.”

S. „Tiang wonten grija kémawon.”

D. „Mangga bok ajoe madjeng kémawon.”

S. „Inggih, sampoen.”

D. „Kok kadingarèn bok ajoe kersa rawoeh mriki.”

S. „Inggih, kedjawi kangen adi, (déné sampoen lami boten pinanggih) kaping kalihipoen perloe badé amirengaken rembagipoen adi kalian Poendjoel, awit koela waoe wonten ing grija sampoen dipoen-witjanteni tjetjoelikaning rembagipoen adi; mangga koela-atoeri dangoe đateng poen Poendjoel.”

D. „Apa ia ta Djoel?”

P. „Ia, jaikoe amarga saka oewising pangandelkoe

marang impèn kaja pitoetoermoe (awit akoe wis anjatak-aké déwé), dadi wis ora mamang, akoe bandjoer kanda menjang bok ajoe, sarta bok ajoe oega roedjoek kaja panemoemoe maoe, moelané bandjoer mèloe mréné iki."

D. „O, ia soekoer bagé sèwoe."

P. „Ora kang, kowé kok ngoendang akoe sadjak gita-gita maoe ana perloené apa?"

D. „Ora ana perloené apa-apa moeng arep dakadjak anoetoegaké remboeg panoenggalané dèk [wingi dadi ora ketanggoengan, babar pisan enggonkoe anjoeroep-njoeroepaké marang kowé, moelané sa-iki apa kang sekira andadèkaké petenging atimoe adja nganggo wigih-wigih bandjoer prasadjakena ing akoe, mengko mesti bakal dakdjawab ing sabisa-bisakoe akanthi senenging atikoe."

P. „O kang, ia banget ing panarimakoe déné kakang saloegoe ngéman lan tresna menjang akoe katanda sardjoe amadangkaké roeweding pamikirkoe akanthi soetjining ati, toer manèh mawa pinerlokaké anarèthèk kongkonan angloeroe kang ora tjedak tebané.

Ora liwat ing sarèhning akoe ora bisa amales pitoe-loengé kakang kang akèh-akèh, moela moeng goesti Allah kang bakal apeparing piwales."

D. „Wroehanamoe Djoel, moenggoeh prasetyamoe menjang akoe kang akèh-akèh ia banget ing panarima lan boengahing atikoe; senadyan kowé ora bakal bisa amales agawé senenging pikirkoe kaja ta pawèwèh lan lia-liané, anggeré kowé wis bisa soemoeroep lan mangerti apa manèh bisa angenggo (nglakoni), ikoe boengahing atikoe wis angöengkoeli jèn kopoendjoeng adjedjodangan amili loemintoe, amarga pantjèn kaja mengkono ikoe kang dakèsthi ing rina kelawan wengi. Sawisé mengkono kowé soemoeroepa, jèn wong toea ikoe kaja ta: akoe menjang kowé, kowé menjang adi-adimoe, ikoe wis wadjibé awèh piwoelang lan anjoeroep-njoeroepaké ing sabisa-bisané, amarga oewong ikoe loewih toea wis mesti loewih akèh kawroeh lan djadjahé, dadi akoe enggonkoe angeroeni remboeg ing kowé maoe ora doemoenoeng akoe pitoeloeng menjang kowé, ananging ikoe

pantjèn oewis dadi wadjibkoe; moela saka panemoekoe wong kapernah enom disoeroep-soeroepaké ing wong toea sok ana kang bandjoer wani amadoni lan angéwani moeng amitoeroet ing sakarepé dèwé, ikoe akoe ora amrajo-gakaké banget (angélingana jèn sakabèhing wong ikoe ora bakal soemoeroep ing loepoeté dèwé), mengkono oega wong toea kang ora djoewèh anenoetoeri lan anjoeroep-njoeroepaké ing oewong enom ikoe ia koerang prajogané, amarga montjèring pikiré botjah ikoe ora lia kedjaba moeng disoeroep-soeroepaké ing wong toeané oetawa goeroené saka setitik. Poenapa boten mekaten bok ajoe?"

S. „Inggih, kesinggihan di."

Toemeka semono si Poendjoel bandjoer amikir-mikir kang bakal tinakokaké, temboengé:

P. „Ia kang temenan kandamoe ikoe, amarga sanjatané manoengsa ikoe jèn ora serana gosok-ginosok, toelar-toe-moelar, tiroe-tiniroe, ora bakal bisa mintir pikiré kang wekasané bandjoer ana kang pinter angloewih-loewihi; kaja déné para sardjana ikoe bisané pinter ia saka olèhé anenoelar. Kirakoe sanadyan manoengsa ikoe titah kang loewih pinter dèwé tinimbang titah liané lan bisa anglairaké kekarepané serana tjelaŧoe, ananging menawa manoesa maoe wiwit tjilik moela (botjah) di-oeworaké karo kéwan ana ing alas (dadi ora bisa sesrawoengan lan wong akèh) botjah maoe ora bakal bisa tjelaŧoe kaja loemrahing manoesa, lan ora bisa doewé pamikir, amarga sadjroning ana alas kono maoe ora bisa olèh tetoelaran lan gosokan karo manoengsa, kedjaba moeng karo kéwan."

D. „Dasar ia njata mengkono; jèn ana kang kelakon kaja kandamoe ikoe mestiné moeng bisa ing tata tjaraning kéwan kekoempoelané baé."

P. „Amirid tetoeladan ikoe jèn mengkono wong doewé anak, ikoe anaké prajoga banget jèn pinoerha kekoempoelan karo para moerid, amarga mesti bakal ketjipratan kepinterané saka setitik, sarta manèh prajoga dilarangana kekoempoelan karo botjah-botjah kang sekira ora betjik di-

koempoeli, amarga ikoe ora woeroeng bakal ketoelaran patrap kang ora oetama."

D. „Menawa bisa anglakoni oetawa njingkiri pantjèn ia prajoga kang mengkono ikoe."

Ora wetara soewé Broedjoel bandjoer teka anjangga bèri ngladèkaké wédang lan panganan; sawisé rampoeng enggoné nenata Djedjoel bandjoer angantjarani nandoekaké wédang menjang Sadog, bareng wis pada ngombé, Poendjoel amiwiti remboeg manèh, temboengé:

P. „Ora ta kang prakara ikoe maoe pangremboegé mandega semono baé, amarga akoe wis mengerti kabèh, sa-iki akoe arep noetoegaké remboegkoe dèk wingi."

D. „Ia, mara agé wédarna dakroengokné."

P. „Sa-iki akoe takon moenggoeh ka-anané wong angadji donga lan kondangan, ikoe apa ana perloené?"

D. „Jèn bab ikoe akoe ora bisa kanda kang terang; ananging sarèhning bab angadji, donga, maoe kaleboe wewilangané oetama ingatasé bangsa Djawa, sarta ora agawé rekasaning lakoe, mengkono manèh ikoe ka-étoeng marang agama, moelané betjik dilestarèkna, awit kang mengkono maoe toedjoené kaja-kaja ora lia amoeng amoerih betjiké marang awaké dèwé; déné prakara kondangan (sidèkah) ikoe akoe ora bisa awèh pratikel, amarga ikoe kaleboe keloemrahan kang perloe ingatasé wong Djawa oega, ananging akoe awèh weroeh, bangsa Europa ikoe saweroehkoe ora ana kang niat anganakaké sidèkah kaja akoe lan kowé (bangsa Djawa) éwa déné oeripé ia ora apa-apa, malah-malah ardjaning oeripé angoengkoel-oengkoeli bangsakoe. Ia apa ora, Prèt?"

K. „Ia pantjèn mengkono."

D. „Amarga saka ikoe moelané akoe moenganjarah ing kowé keprijé kang dadi kekentjenganing pikirmoe akoe ora bakal amenging sarta ora ngakon, amarga prakara ikoe moeng goemantoeng ana ing tetimbangamoe dèwé."

P. „Ia, kaja dakpikir-pikir loewih betjik anganggo tata tjarané kang wis kelakoe ingakèh baé."

D. „Bener oedjarmoe ikoe, amarga menawa kowé ora mengkonoa kang mesthi bandjoer di-éwani ing bangsamoe

déwé, temahan andadèkaké koerang prajoga ingatasé oeripmoe.”

P. „Sa-iki akoe arep takon manèh; akoe wis marambah-rambah weroeh wong pada anggegoeroe ing bab kedotan (pamoerih adja nganti tetas ing gegaman), atosing baloeng woeleding koelit, gegoeroe adji-adji panglèmoenan moerih adja kongsi bisa dinoeloe ing lian, pengasih an moerih dikasihana ing pandwoerané, lan lia-liané manèh; apa kang mengkono maoe ia bener?”

D. „Kandamoe ikoe moenggoeh saka panemoekoe, ora njata, ketrangané mengkéné, nanging kogoegoe lan orané masa boèa.

Bab atosing baloeng lan woeleding koelit, ikoe wis tetéla ing gorohé, amarga ing sadjegkoe oerip akoe doeroeng amranggoeli wong kang ambalèkaké (ora tetas) déning loemaring mimis (dibedil) sarta poetjoeking keris (disoe-
doek ing keris) lan sapepadané.”

P. „Dadi akoe wis kerep banget kroengoe oedjaring wong akèh ki, jèn si Dadap lan si Waroe ikoe ora tetas tapak paloening pandé.”

D. „Apa kang kokandakaké ikoe kowé wis weroeh déwé?”

P. „Ia doeroeng!”

D. „La, kowé kok djeboel ngandel, akoe oega wis kerep baé keroengoe oedjaring wong kaja kandamoe maoe, ananging akoe ora goegoe babar pisan, sabab akoe doeroeng noengkoeli déwé.”

P. „Ora ta kang amoerih tjekaking remboeg sarèhning prakara ikoe akoe isih bingoeng banget enggonkoe angrasakaké, jaikoe djalaran saka akèhing seksiné (wong kang kanda menjang akoe akèh) moela betjik terangna baé kang tjetja lan gamblang, soepaja akoe bisa nimbang-nimbang, amarga jèn ora mengkono bisa oega andadèkaké seling soeroepkoe.”

D. „Moenggoeh saka panemoekoe jèn kowé arep amboedi koeating awakmoe, ikoe ora perloe jèn nganggo anggegoeroe akanti wragad lan sarat roepa-roepa, ananging tjoeboek kowé bandjoer amarsoedia angkat djoendjoeng kang abot-abot

saka seŕitik saben ésoek, kaja ta ngangkat wesi, gandoelan anglemesaké awak lan sapepadané, ikoe amesti bandjoer bisa koeat awakmoe, amarga ototmoe bisa kentjeng sabab saka koelina enggonmoe angkat djoendjoeng saber ésoek maoe; anané akoe bisa kanda menjang kowé mengkono maoe dakpirid kaja bangsa Europa kang pada rosa-rosa djalaran saka pangadjaran (koelina).

Akoe wis marambah-rambah andeleng tontonaning bangsa Europa kang banget andadèkaké goemoening atikoe, jaikoe andeleng ing karosan lan kawegigané, kaja ta: oentoéné koeat kanggo anjakot wesi kang ora èntèng boboté, koeat kanggo anjakot bangkoe lan lia-liané kang sabandjoéré bandjoer kadjoendjoeng nganggo oentoéné; awaké koeat di-entjiki oewong lima oetawa nenem; awaké kena katekoek ana ing sadjroning etong kang moeng satjoe-koepé baé; talapakaning sikilé bisa kanggo angadegaké anda kang dipènèki ing botjah, malah ana kang bisa noenggang pit (roda angin) ana ing papan blabag tjioet malengkoeng moenggah kang ora tjendèk doewoéré; kaja mengkono lan sapepadané. Anané bisa anggiaraké tontonan kang kaja mengkono ikoe ora amarga saka ngèlmoe kaja kang kokandakaké maoe, ananging amoeng amarga saka pangadjaran (koelina) baé."

P. „O, ia kang akoe wis ngandel jèn sabarang pang-gawé kaja kang dakkandakaké maoe amoeng saka koelina (pangadjaran) ananging ora saka ngèlmoe djapa-mantra lan isarat lia-liané, tandané akoe oega wis taoe nonton koemiði gedé kang asoené bisa loemoempat koerang loewih doewoéré ana 5 Meter, toer loempatané maoe mawa geni; mangka asoe ikoe ora bisa tjantœk-lawoeng menjang djapa, dadi wis terang jèn moeng djalaran saka koelinané (pangadjaran)."

D. „La, ia kedjaba ikoe akoe doewé seksi manèh te-rangé bab koelina maoe; ananging akoe arep takon me-njang kowé disik: wong kang mesti ing panjamboet gawéné lan karo kang ora mesti anjamboet gawé, ikoe keprijé pandelengmoe?"

P. „Saka pangrasakoe kok kaja ora ana bédané ta kang."

D. „Ah, goroh, ikoe arak amoeng saka koerang setiti-moe baé; jèn saka pangrasakoe wong kang mesti panjamboet gawéné karo wong kang ora mesti anjamboet gawé, ikoe mesti loewih koeat wong kang mesti ing panjamboet gawéné maoe, awit awaké ing saben dina amoeng tansah kagawé njamboet gawé (rekasa) dadi mèh ora béda kaja déné adjar gandoelan, lan angangkati wesi saben ésoek kaja kang wis dakkandakaké ingarep; mengkono manèh wong kang mesti panjamboet gawéné maoe (toemrap wong ing koeṭa) mesti loewih ringkih tinimbang wong padésan ing tanah ngaré (rosa wong désané) djalaran panjamboet gawéné loewih abot; kaja ta wong désa gawéné memikoel, matjoel, lan lia-liané manèh kang abot-abot, ananging wong negara ora.

Wong ing padésan tanah ngaré maoe mesti kalah karo rosané jèn katimbang karo wong désa ing pagoenoengan, amarga wong ing pagoenoengan ikoe kedjaba olèh hawa kang loewih kepénak, panjamboet gawéné ia loewih abot; loewihing aboté panjamboet gawéné maoe, ora djalaran jèn wong pagoenoengan ikoe panjamboet gawéné loewih akèh, ananging kang andadèkaké sababé djalaran saka loemakoené, jaikoe saka akèhing djoerang-djoerang kang diliwati, jèn loemakoe amoeng tansah moenggah moedoen baé, dadi senadyan gawanané padaha aboté, wong ing pagoenoengan maoe mesti loewih rekasa tinimbang lan wong ing tanah ngaré, jaikoe amarga saka rekasaning lakoéné, moelané mesti loewih rosa.

La sa-iki wis tetéla jèn rosaning awak maoe amarga saka dikoelinakaké, ia apa ora; mara pikiran kang temenan.”

P. „Ia bener kandamoe ikoe.”

D. „La ia, moelané bangsa Europa kang akèh pada amiara gandoelan, wesi gegloendoengan lan lia-liané, ikoe perloené kanggo angoelinakaké jèn ing wajah ésoek oetawa soré, soeprihé soepaja andadèkaké koeating awaké. Arak inggih mekaten ta, bok ajoe?”

S. „Inggih pantjèn mekaten.”

P. „Sa-iki akoe takon bab adji-adj i panglèmoenan lan pengasihane, ikoe ketrangané keprijé?”

D. „Jèn bab ikoe akoe doeroeng bisa anerangaké kang bener, amarga akoe doeroeng weroeh déwé wong kang bisa ngilang; ananging moenggoeh saka panemoekoe déwé, bab adji-adji panglèmoenan maoe akoe oega wis ora ngandel babar pisan, emboeh jèn toemrapé kowé; déné bab pengasih an ikoe saka panemoekoe mengkéné: anané batoer ikoe di-asihi ing bendarané (pandowoerané) ikoe saka panemoekoe ora djalaran saka adji-adji lan isarat, ananging kang mesti amoeng djalaran kanggep ing panjamboet gawéné, kaja ta kanggep enggoné gendèr, kanggep enggoné ngladèni lan sapanoenggalané; ia apa ora?”

P. „Ia pantjèn mengkono kang, bener banget ikoe.”

D. „Ing sa-oepama batoer maoe ora weroeh marang bendarané (kesèd ing sabarang gawé) apa ia di-asihi ing bendarané maoe? Moenggoeh saka panemoekoe senadyan di-oempoek-oempoeka djapa sakèhing djapa, jèn toemin-daking panjamboet gawéné kaja mengkono maoe, kira-kira loerahé (pandowoerané) ora bakal andoewèni asih; keprijé panemoemoe?”

P. „Ia bener mengkono, kang.”

D. „Sa-iki wis tetéla jèn asihing bendarané ikoe amoeng djalaran saka di-edoli saregeping panggawéan, ananging ora djalaran saka djapa-mantra; dadi jèn mengkono adji-adji pengasih an maoe wis tetéla gorohé, moelané welingkoe menjang kowé, bok menawa ing boeri kowé kasoewitakaké, kang saregep ing toemandangmoe gawé; menawa kowé saregep toemandang gawé mengkono, loerahmoe mesti andoewèni asih amarga roemangsa jèn kotjoekoe pi pang-gawéané; adja pisan-pisan kowé ngendelaké marang djapa-mantra lan isarat lia-liané, moeng saregep ing gawé kang koedoe kolakoni. Arak inggih ta bok ajoe?”

S. „Inggih di, koela djoemoeroeng kados pamanggih sampéan nikoe.”

P. „Ambalèni bab sétan. Wong kang lara panas-tis kang bandjoer andaleming, ikoe oedjaring akèh djaréné djalaran saka kasoeroepan ing sétan; ikoe apa ia bener ta kang?”

D. „O, koewi goroh oega.”

P. „La kaé teka anakang dalem ing: djaré diḍaḍoeng ing oewong, djaré ana wong mangkroek-mangkroek ing pangeret lan sapepadané.”

D. „O, ikoe mengkéné terangé: weroeha anané wong lara panas ‘maoe bandjoer andalem ing mengkono, amarga wong lara panas ikoe awaké sakodjoer mesti panas.”

P. „Ia, bandjoer keprijé toetogé?”

D. „Panasing awaké maoe temahan anjoemoeki marang oeteké, dadi oeteké mèh kaja déné kagoḍog mengkono; mangka wong ikoe jèn oeteké ora kepénak amesti ora bisa bener (djedjeg) èngetané, pandelengé ora terang, andelok kaloemproeking djarik baé bandjoer di-arani barongan, oewong, asoe, lan lia-liané, wekasan bandjoer andalem ing. Moelané wong lara panas ikoe bandjoer ènggal dikompresa (kapoepoekan ing sirahé) kang aḍem-aḍem, soepaja ènggala waras.”

S. „Inggih di pantjèn mekaten, koela tjondong sanget kados pamanggih sampéan nikoe; wontenipoen koela saged oeroen rembag mekaten waoe amargi koela piambak sampoen angalami.”

P. „O, dadi jèn mengkono wong lara oah kaé ia sabab kaja mengkono ikoe?”

S. „Ia, ananging jèn lara oah ikoe djaréné oeteké wis garing babar pisan, dadi pandalem ingé ia loewih banget, ora kok jèn lara oah ikoe djalaran saka kesoeroepan sétan, moelané jèn anambani wong kang doewé lara oah ikoe koedoe digroedjoegi banjoe sirahé, soeprihé bisaha teles manèh oeteké, wekasan bandjoer poelih kaja maoe-maoené.”

M. Poedja-ardja.	Dongèng tjariosipoen tiang sepoeh ing djaman kina	f 0.12
Darmawata.	Tjampoer bawoer	0.09
M. Poedja-ardja.	Serat tjarios ingkang kasawaban ing nama	0.07
Sastratama.	Tri Djaka Soeala	0.03
R. Prawira Winarsa.	Tjarios pandoeng	0.08
Ki Padma Soesastra.	Kawroeh klapa	0.07
M. Wangsadiardja.	Lajang ngelmoe alam warna-warna	0.17
R. Prawira Winarsa.	Serat lagoe botjah-botjah	0.27
idem.	Serat piwoelang tjablaka	0.05
M. Ardjasoewita.	Tjariosipoen djaka Setya lan djaka Sedya	0.09
Ki Padmasoesastra,	alias Ng. Wirapoestaka. Patibasa	0.95
R. Ng. Tjiltrasentana.	Mardi siwaja I	0.25
idem.	idem. II	0.25
idem.	idem. I lan II (sadjilid)	0.65
—	Senggoetroe (Holl. kar.)	0.03
W. Meyer Ranneft.	Tjangkriman basa Djawa nganggo tembang (Holl. kar.)	0.10
M. Prawirasoedirdja.	Tjarios tanah paredèn Dijèng	0.08
M. Kartasiswaja.	Pangresoelaning kewan	0.10
R. Wirawangsa.	Walidarma (Holl. kar.)	0.11
L. T. v. Gent lan R. Ng. Soeradipoera.	Serat Darmabrata (Soeradij)	0.88
M. Djajatenaja.	Serat pantoentoen tant I (lagi ditjatak)	
idem.	idem. II	
—	Pétroek dados ratot (Holl. kar.)	0.09
R. M. Mangkoedimedja.	Asta tjarita	0.15
M. Poedja-ardja.	Sati moelja	0.23
R. Marta-ardjana.	Serat koela pratama	0.12
M. Poedja-ardja.	Dongèng Empol-Empil	0.08
—	Pakem ringgit poerwa I (Holl. kar.)	
—	idem. II	
—	idem. III lan IV.	
R. Martakoesoema.	Pratikel moerih soedaning karojajan (Holl. kar.)	0.06
R. Poerwasoewigja.	Nembelas tjarios (Holl. kar.)	0.08
M. Prawirasoedirdja.	Bab bako garangan	0.11
M. Poedja-ardja.	Niti karsa	0.09
R. M. Mangkoedimedja.	Serat Poerwa-wahja	0.19
R. Isnadani alias R. Wirjasoesastra.	Dongèng mantja-warni (lagi ditjatak)	
M. Mertasendja.	Lajang bebasan lan saloka (Holl. kar.) (lagi ditjatak)	
M. Samsir.	Lelemboet kolèrah (lagi ditjatak)	

R. M. Mangkoedimedja.	Pararaton I	f 0.15
idem.	idem. II	„ 0.50
Idem.	idem. III	„ 0.31
R. Sasra Prawira.	Bioeng koealon	
idem.	idem. (Holl. kar.)	
R. Soeradi alias Dirdjasoebrata.	Gara-gara	„ 0.10
idem.	Pamboekaning nalar.	„ 0.20
Kemis, alias Ardjasoewita.	Pasren (lagi ditjtitak).	
R. Ng. Soeradipoera.	Babad Mangir	„
R. Sasrakoesoema.	Ketrangané basa	„
	Djawa sawetara.	„
M. Sarban.	Panoelakipoen bebaja woeta.	„
Djakoeb lan Wignjaroemeksa.	Lajang pra-	„
	tikelé naboe gamelan	„
R. Moeh. Jakoeb.	Serat kartiwisaja	„
R. Marta-ardjana.	Serat Adji selaga	„
—	Serat tjariosipoen oelam	„
	koetoe (Holl. kar.)	„
H. C. Croes.	Serat Daja wahana (Holl. kar.)	„
M. Poedja-ardja.	Tjarios Tilarsa	„ 0.26
R. Tirtadanoedja.	Ngelmoe kasoegehan (Holl. kar.)	„ 0.05
R. Poerwasoewignja.	Lebdatama I	„ 0.08
idem.	idem. II	
R. Ng. Soeradipoera.	Serat bedahipoen Ngajo-	
	gjakarta (lagi ditjtitak).	
M. Soekarman, alias Mangoenpoestaka.	Oepa darja	
	(Holl. kar.) (lagi ditjtitak).	
Soeara.	Bab alaki-rabi	„ 0.09
Moersiman, alias M. Wirjadiardja.	Waris lan Lalls	„ 0.07
—	Jogya Sastra (Basa Djawa	
	katoelis ing aksara Welanda.)	
R. Ng. Djaja Margasa.	Wreda-Moeda (lagi ditjtitak.)	
M. Jasawidagda.	Tjarios lelampahan peksi	
	glatik (lagi ditjtitak).	